

Beschrijvinge gemeentewapens
Gemeentes
Drenthe

Limburg.

Het provinciewapen: *boven aan*

Het provinciewapen (~~midden van~~ de plaat) is gevierendeeld: I en IV in goud een *dubbele*¹⁾ adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver, beladen met een dwarsbalk van groen; II en III in zilver drie linkerschuimbalken van blauw, vergezeld van elf harten van rood, geplaatst 1, 4, 4 en 2. Het schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud,

en ter weerszijden vastgehouden door een leeuw van hetzelfde.

Bevestigd 30 december 1947.

Het eerste en het vierde kwartier geven het wapen van de stad Groningen te zien en het tweede en derde dat der Friese Ommelanden. De harten symboliseren de elf delen waaruit deze bestonden en de linkerschuimbalken duiden de drie grote Zijlv~~stingen~~ aan, t.w. het Aduarder, het Winsumer en het Delfzijlster zijlvest, terwijl de kleuren zijn ontleend aan het Oud-Friese wapen (zie wapens Friesland, serie III).

De gemeentewapens:

1. A d o r p. Gevierendeeld: I in zilver een draak van blauw met vier klauwen en opgeheven vlerken; II en III in groen een golvende dwarsbalk van zilver; IV in rood een leeuw van zilver, genageld van goud. Het schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 9 oktober 1903. De kwartieren I en IV zijn vroegere geslachtswapens, terwijl de overige kwartieren een symbolische functie hebben. Deze doelen nl. op het vroegere riviertje de Aa, dat zich in deze gemeente door de weilanden slingerde.

2. A d u a r d. In zilver een schuinbalk, geblokt in drie rijen van blauw en goud, waaroverheen een schuinslinks geplaatste bisschopsstaf van goud, en aan de schildvoet vergezeld van een lelie van rood. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud en vastgehouden door twee half aanzierende²⁾ leeuwen van natuurlijke kleur, getongd van rood. Het geheel geplaatst op een arabesk van groen.

3. A p p i n g e d a m. In zwart een pelikaan, zijn jongen voedende, alles van zilver, en staande in een nest van natuurlijke kleur. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Bevestigd 8 december 1819.

4. B a f l o. In groen een zespuntige ster van goud. Verleend 30 april 1892.

5. B e d u m. In blauw een schuinslinks geplaatste spade van zilver met steel van zwart, gekruist met schuinsrechts geplaatst kruis van goud; over het kruispunt van deze figuren een wetstafel van zilver. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 4 april 1892.

De drieledige werkzaamheid van een geestelijke, Walfridus, wordt in dit wapen prachtig gesymboliseerd. Het kruis nl. duidt op de prediking van zijn leer, de spade is het zinnebeeld van de waterstaatswerken die hij in deze streek deed uitvoeren en de wetstafel geeft aan dat hij een groot aandeel had in de wetgeving in deze omgeving.

6. B e e r t a. In goud de heilige Laurentius met gelaat, handen en voeten in natuurlijke kleur, gekleed van blauw met een overkleed van rood, opgenomen met de linkerhand; met de rechterhand steunend op een rooster van rood. Bevestigd 4 juni 1870.

7. B e l l i n g w o l d e. In blauw een klooster van zilver. Verleend 24 oktober 1894. Dit klooster zou gestaan hebben in Reiderland, ter plaatse waar nu de Dollard is. *(Een kleine onjuistheid in onze betekening: de kruisjes op het klooster dienen breedarmig te zijn.)*

8. B i e r u m. *Golvend doorsneden*; I in zilver een toren van rood met laag zadeldak van Groninger vorm, oprijzend uit de deellijn; II golvend gedwarsbalkt van blauw en zilver van

zes stukken. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 20 mei 1892.

9. T e n B o e r. Gevierendeeld: I en IV in rood twee schuingekruiste, toegewende abtsstaven van goud; II en III in blauw drie golvende dwarsbalken van zilver. Verleend 13 januari 1912. De abtsstaven herinneren aan vier kloosters, die vroeger in deze gemeente gestaan moeten hebben, terwijl de drie dwarsbalken het Generaal Zijlvest „de drie Delfzijlen” voorstellen, waarin de vier abten meestal zitting hadden.

10. D e l f z i j l. *Gedeeld: I in zwart een aanknede hartij³⁾ van goud, vergezeld in het schildhoofd van twee zespuntige sterren van hetzelfde; de schildvoet doorsneden van zilver en blauw, het blauw beladen met twee golvende*

dwarsbalk van zilver, over alles heen een muur van rood met drie, aan de bovenzijde halfronde, openingen; II is goud, ~~drie~~ ~~en~~ ~~rechts~~ ~~onder~~ ~~elk~~ rechts drie onder elkaar geplaatste dolken van kwart, de punten schuin links omhoog gericht, links drie onder elkaar geplaatste hoorns eveneens van kwart, de mondingen schuin rechts omhoog gericht; een schildhoofd van blauw, beladen met drie ~~naar~~ ~~elkaar~~ rozen van goud. Schild gedeelt met een vijfbladige kroon van goud en ~~vergehouden~~ ter weerszijde vergehouden door een leeuw van goud, getongd van rood. Verleend 12 januari 1960. De officiële afb. ^{beelding} geeft dit wapen staande op een arabesk van goud.

Het rechter gedeelte van het wapen is ontleend aan het zegel van het Zijlvest der Drie Delfzijlen.

De waterkering met de drie openingen waardoor het water zichtbaar is, symboliseert de Drie Delfzijlen.

De harpij, een adelaar met meisjeshoofd, is ontleend aan het wapen van Graaf Edzard de Grote van Oostfriesland (1462-1528). Deze stelde in 1506 orde op zaken te Delfzijl en liet daar een blokhuis bouwen. Dat was het begin van de vesting Delfzijl, (waarschijnlijk op het grondgebied aan de Oude Schans bij de kleine Waterpoort). In 1518 werd hij echter reeds weer verdrongen door Hertog Karel van Gelre.

J - F

beschrijf niet vergedrukt
te zijn zoals hier.

¹⁾ Van een dubbele adelaar spreekt men, als het dier twee koppen heeft; anders noemt men het zonder meer „adelaar”.

²⁾ De officiële beschrijving duidt de leeuwen aan als aanzien; de officiële afbeelding echter laat duidelijk zien dat de leeuwen half aanzien zijn, wat hier is nagevolgd.

11. Eenrum. Gedeeld: I in rood een rooster van goud, met de steel omlaag; II *golvend doorsneden*; a in zilver een gekanteelde toren van rood, oprijzend uit de doorsnijdingslijn; b *golvend* gedwarsbalkt van blauw en zilver van zes stukken. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 9 Januari 1913.

12. Ezinge. Gedeeld: I in zilver een terras¹⁾ van groen, waarop een kerk, bestaande uit een schip zonder kruisarmen met drie boogvensters, en een vierkante toren met zadeldak, een deur en twee vensters, alles van rood; II in goud twee paalsgewijs geplaatste achtpuntige sterren van zwart. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 7 November 1902.

13. Finsterwolde. In blauw een leeuw van goud. Verleend 8 Maart 1870.

14. Groningen. In goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver, beladen met een dwarsbalk van groen. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud en ter weerszijden vastgehouden door een adelaar van zwart. Bevestigd 10 November 1819. In dit wapen herkennen we het eerste en vierde kwartier van het provinciewapen. Het schijnt buiten twijfel, dat het zilveren schild met de groene dwarsbalk het *oorspronkelijke* Groningse wapen is, voorstellende de groene Hondsrug, gelegen tussen de riviertjes Hunze en Aa. Hieraan dankt Groningen, dat van oorsprong een Saksische stad is, zijn ontstaan en naam. (Groningen: Groene Inge, groene strook land, de enige plaats waar de Saksers destijds hun vee konden weiden in het Drentse heidegebied.) Het hierdoor ontstane dorp ontwikkelde zich tot een stad, die dermate in belangrijkheid toenam, dat de toenmalige Duitse keizer haar het recht verleende, de Rijksadelaar in het wapen te voeren.

15. Grootegast. In zilver een burcht, geflankeerd door twee gekanteelde torens, alles van rood, staande op een losse grond²⁾ van

groen. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud, met twee parels. Verleend 2 februari 1889.

16. Grijskerk. Doorsneden: I in blauw een *gaande* griffioen of grijp van goud, zonder vleugels; II in zwart een met de toren rechts geplaatste kerk van zilver. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 4 November 1903. Dit wapen illustreert het feit

dat de N.H. kerk te dezer plaatse is gesticht door Nicolaas Grijp, aldus een sprekend wapen, waarvan het „sprekende” pas duidelijk wordt, als men de oorsprong kent.

17. Haren. In blauw een klok van zilver, en in een vrijkwartier³⁾ van goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver, beladen met een dwarsbalk van groen (stad Groningen). Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 12 Januari 1914.

18. Hoogezand-Sappemeer.

Zwaluwstaartvormig doorsneden:

I in rood een handwiel met vier spaken, rechts vergezeld van een klinkhamer en links van een timmermanshamer, alles van goud;

II in groen een ploeg van zilver en een gegolfd schildhoofd van vier stukken zilver en blauw. Schild

gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 28 nov/ 1951.

Door de zwaluwstaartverbinding wordt de heele ~~rode~~ samenwijzing van de vroegere gemeentes Hoogezand en Sappemeer gysymboliseerd, en de voornaamste takken van bestuur door de verschillende wapenfiguren.

19. Hoogkerk. In blauw een rechtsgewende klok-lilie en een linksgewende krul-lilie, staande op een terras van zwart, vergezeld van een klok van goud in het schildhoofd. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 13 September 1909.

20. Kantens. In zilver vijf ruiten van zwart, geplaatst 3 en 2, en een zoom⁴⁾ van blauw. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 9 Oktober 1903.

21. Kloosterburen. Doorsneden: I in blauw een kelk van zilver, waaruit een slang opstijgt van hetzelfde; II gedeeld; a: van rood; b: in goud een dwarsbalk van blauw. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 12 April 1911. Het bovenste deel is een herinnering aan een in de nabijheid bestaan hebbend klooster, in het zegel waarvan Sint Johannes voorkwam met de kelk, waaruit de slang oprijst, in de hand. De onderste helft is het wapen van het uitgestorven geslacht Tamminga, heren van Kloosterburen en Hornhuizen.

22. Leek. In zilver een omgewende, omziende ridder in wapenrusting en met bepluimde helm met gesloten vizier, alles van blauw; gezeten op een omgewend, galopperend paard van zwart, getoomd, getuigd en gezadeld van natuurlijke kleur, met een schabrak⁵⁾ van zilver, op een grasgrond. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud en twee parels. Verleend 25 Oktober 1902.

23. Leens. In blauw de Heilige Petrus, naar voren gewend en gezeten op een kroon, houdende in de opgeheven linkerhand een sleutel en in de rechterhand een boek, alles van zilver. Verleend 21 Januari 1886.

24. Loppersum. In rood een schuinslinks geplaatste sleutel van zilver, kruisend een schuinsrechts geplaatst zwaard van hetzelfde met gevest van goud. Bevestigd 4 November 1871. Dit schijnt van ouds ter plaatse het kerkwapen te zijn en de kerkelijke en wereldlijke macht te verzinnebeelden.

25. Marum. Gedeeld: I weer gedeeld; a: van rood; b: in goud een dwarsbalk van blauw⁶⁾; II in groen een smalle golvende dwarsbalk van zilver, vergezeld van boven van een klaverblad van hetzelfde, van onderen van een korenschoof van goud; in een schildvoet van zilver een drieberg⁷⁾ van groen. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 29 December 1928.

25A. Meeden. Doorsneden:

I in groen een gaande leeuw van goud, gelongd en genageld van rood; II in goud een uitgeruchte boom van groen, met

drie vruchten van rood, in de ~~te~~
vergezeld van twee toegewende,
staande vogels van zilver, gebek
en gepoot van rood. Schild de ge
dekt met een driebladige kroon
van goud met twee parel punten.
Verleend 19 Januari 1951.

¹⁾ Doordat het hier een schildhelft betreft, lijkt het terras naar verhouding te hoog, maar hieraan ontkomt men in dit geval niet. Overigens is „terras” de verfranste uitdrukking voor „grond” en zullen daarom voortaan ook liever deze laatste aanduiding gebruiken.

²⁾ Er zij nog eens aan herinnerd dat een loss grond de schildrand niet raakt. In de officiële beschrijving van dit wapen wordt deze aanduiding niet gebruikt.

³⁾ Het vrijkwartier is iets kleiner dan een vierde van het schild en altijd in de rechterbovenhoek geplaatst, behoudens één uitzondering (Barsingerhorn N.-H., serie II, nr. 11), in welk geval het linkervrijkwartier heet.

⁴⁾ Zoom, evenals balk, paal, schildhoofd, keper enz., een heraldieke hoofdfiguur ter breedte van één deel van het schild. Een wapenschild als dit zou ook beschreven kunnen worden als „van zilver, gezoomd van blauw”, enz.

⁵⁾ Hoewel officieel beschreven, is de schabrak waarin het paard gehuld moet zijn, op de officiële afbeelding niet te vinden! Ook voor dit onderdeel bracht v. d. Laars uitkomst, die echter weer verder gaat en de ridder afbeeldt tegen een achtergrond van een in brand staande stad.

⁶⁾ Vergelijk onderste helft Kloosterburen: weer het wapen van Tamminga.

⁷⁾ Drieberg is eigenlijk een germanisme (Dreiberg); er zou hier gesproken moeten worden van een drietoppige heuvel.

26. Middelstum. In zilver een geharnaste ridder met open vizier, met de rechterhand leunend op een speer, de linkerhand in de zijde houdend en staande op een grond, alles van blauw; het gelaat in natuurlijke kleur. Schild gedekt met een driebladige kroon¹⁾ van goud. Bevestigd 7 September 1853.

27. Midwolda. In zilver een kerk van rood met vier torens en een omgewende vogel van hetzelfde op de hoek van het dak boven het koor, staande op een grond van groen en in het schildhoofd vergezeld van vijf zespuntige sterren van goud, geplaatst 3 en 2. Verleend 22 Mei 1894. Een kerk als in dit wapen moet hier oudtijds gestaan hebben en zo buitengewoon groot geweest zijn, dat zij tot ver in de omtrek gezien kon worden.

28. Muntendam. In groen een paal van goud, en in een vrij kwartier van goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver, waarop een dwarsbalk van groen. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 30 December 1929.

29. Nieuwe Pekela. Linksgeschuind van rood en zilver; het eerste beladen met een klok van zilver, het tweede met een kerkgebouw, bestaande uit een schip met koorsluiting; kerk en koor verlicht door vier boogvensters en gedekt door een pannendak, *overtopt* door twee klaverbladen; aan de linkerzijde van het gebouw een lager portaal, insgelijks met pannendak en een deur, alles van rood. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud en twee paarden. Verleend 2 Januari 1903. (De mogelijkheid bestaat, volgens K. Sierksma, dat de beide klaverbladen als dakbekroning dienst moeten doen; er zijn voorbeelden van. Geheel duidelijk is het niet, en beide gevallen komen voor.)

30. Nieuweschang. In rood een leeuw van goud, dragende een ~~leeuw~~ driebladige kroon van hetzelfde met twee paars, getongd en genageld van blauw, houdend in de rechtervoorklaauw een ^{onbloeit} zwaard van zilver met geveel van goud, en in de linker een bundel van zeven pijlen van zilver, de punten omhoog gericht; in een

schildhoofd van blauw een zeventiende-eeuws veldkanon op affuit, alles van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee paars. Verleend 12 april 1950.

30. Nieuwolda. In zilver een krijgsman uit de eerste helft der 17e eeuw, naar de rechterzijde van het schild gekeerd, hebbende een sloof met zaadkorrels om zijn middel, en in zaaïende houding gaande op geploegd land, waarop zaadkorrels liggen; alles van natuurlijke kleur. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee paars. Wapenspreuk: „Miles Dominis Indefessus”, d.w.z. „De soldaat onvermoeid (werkend) voor de heren”. Verleend 19 Januari 1931.

31. Noordbroek. Doorsneden: I in goud een romaanse kerk van rood; II in blauw een kelie van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee paars. Verleend 3 juli 1950.

31. a. Noorddijk. Gedeeld; I in goud een adelaar van rood; II in blauw een rad van goud, bezet met messen van zilver, gelegd over een zwaard van zilver met geveel van goud omhoog, en vergezeld in de linkerbovenhoek van een achtpuntige ster van goud. Verleend 4 Oktober 1920. De adelaar is het wapen van de uitgestorven familie Van Coevorden, o.a. heer van het Selwerderklooster, waarvan de H. Catherine de patronesse was. Zij werd geradbraakt en daarna onthoofd, van welk luguber feit het rad met messen en het zwaard symbolisch getuigen, terwijl de gouden ster het teken van haar heiligheid zou zijn.

32. Olderve. In goud drie kerken van rood, geplaatst 1 en 2; de beide onderste afgewend (waardoor de toegangen naar de schildrand zijn gekeerd). Verleend 1 Maart 1888. (Dit wapen doelt op de drie Ned. Herv. kerken in deze gemeente). Schild gedekt met een driebladige kroon van goud en twee paars.

33. Oldekerck. Doorsneden; I in goud een kerk van rood met de toren aan de rechterzijde; II gedeeld; a. in blauw een adelaar van goud, getongd, gebekt en geklauwd van rood; b. in

zilver een, op een uit de schildvoet oprijzende berg van zwart geplaatst kruis van rood, van weerszijden vergezeld van een schamel van hetzelfde. Schild gedekt als voren; verleend 9 Oktober 1930.

34. Onstwedde. In zwart drie dwarsbalken van zilver en een vrijkwartier van goud, waarin een dubbele adelaar van zwart, en een hartschild²⁾ van blauw, beladen met een korenschoof van goud. Schild gedekt als voren; verleend 9 Mei 1935.

35. Oude Pekela. In goud een antiek schip van zwart, drijvend op een zee van groen en in de bovenste schildhelft vergezeld van zes liggende blokken van zwart, drie aan drie onder elkaar geplaatst ter weerszijden. Verleend 21 Maart 1853.

36. Dit was het vroegere wapen van Sappemeer, dat thans met Hoogezand is verenigd en in deze serie door Noordwijk is vervangen.

37. Scheemda. In blauw de profet Nehemia, het hoofd rechtsgewend, met de linkerhand een zwaard en met de rechterhand een troffel vasthoudend, beide met de punt omlaag, staande op een grond naast een blok gehouwen steen, waarop de troffel rust; in het schildhoofd rechts de letters NEH, en links de cijfers IV: 17, alles van goud. Verleend 28 December 1904.

38. Slochteren. *Gevierendeeld:*

I en IV in rood twee dwarsbalken van zilver, over alles heen een rillende keedraak van zwart;
II in blauw een dwarsbalk van goud, vergezeld van drie token van hetzelfde, geplaatst 2 boven en 1 onder de balk;
III in blauw een adelaarsklauw van goud, vergezeld van rood.
Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 7 september 1953. □ De kwartieren

I en IV zijn het (verbeterde) wapen van de heerlijkheid Slochteren, de beide andere zijn de wapens van resp. de geslachten Rengers en Piccardt, die in deze gemeente veel invloed hebben gehad.

39. Stedum. In zwart een aanzienlijke, geharnaste ridder van goud, met beplumde en geopende helm, en met de rechterhand een zwaard boven het hoofd zwaaiend, de linkerhand op de heup, de schede vasthoudend; staande op een grond van groen; verder een schildhoofd van goud, beladen met een dubbele adelaar van zwart⁴⁾. Verleend 1 December 1891.

40. Termunten. In rood een leeuw van zilver en een vrijkwartier van goud, waarin een dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver, beladen met een dwarsbalk van groen. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 21 Juni 1940.

1) Hoewel de Hoge Raad van Adel de driebladige kroon met twee parelpunten meestal aanbeveelt als uitwendige versiering tegenwoordig, heeft deze kroon officieel alleen de drie bladen.

2) Een hartschild heeft steeds dezelfde vorm als het hoofdschild; dit geldt ook voor de schildjes die de adelaars in de vrijkwartieren voor de borst dragen.

3) Men merke op, hoe in deze serie in elk van de wapens nr. 31, 33 en 39 een adelaar is geplaatst: telkens in een schilddeel van andere vorm, nl. resp. in een rechterschildhelft, een derde kwartier en een schildhoofd, en bovendien in de nrs. 28, 34 en 40 in een vrijkwartier.

Een gebiedende aesthetische eis in de heraldiek is nl., dat de figuur het veld waarin zij is geplaatst, zo regelmatig mogelijk vult. Aan een sterke vervorming valt veelal, en dus ook hier, niet te ontkomen, maar wel dient men het zo harmonisch en evenwichtig mogelijk op te lossen. Lang niet alle figuren kunnen een vlak zo vullen als b.v. een adelaar of een leeuw, boom of plant, maar in die gevallen plaatst men toch de figuur zo evenwichtig mogelijk in het vlak.

met curs.

41. Uithuizen. Doorsneden; I gedeeld, rechts in blauw een ster¹⁾ vergezeld van drie leliën²⁾, alles van goud; links in goud een klaverblad van natuurlijke kleur; II in zilver twee schuin over elkaar liggende korenschoven van natuurlijke kleur op een grasgrond van hetzelfde. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee paarlen, onder het schild het devies „Ex Undis” (Uit de golven) in letters van goud op een lint van groen. Verleend 12 ^{November} Nov. 1886. (De korenschoven

dienen, strikt genomen, zo te zeggen dat die, welke in onze tekening boven ligt, juist de onderste is, waarmee we deze kleine fout voldoende belicht achten.)

42. Uithuizermeeden. In blauw een zeemeermin, het bovenlichaam van natuurlijke kleur, het onderlichaam met staart en vinnen geschubd van zilver, met opgeheven armen opstijgend uit een zee van groen, waaruit achter de meermin korenaren van goud oprijzen. Verleend 9 ^{November} Nov. 1886.

43. Utrum. Doorsneden: I in blauw een wassenaar van zilver, vergezeld van een ster van goud; II in zilver twee balksgewijs onder elkaar geplaatste vissen van groen. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 14 April 1890.

44. Usquert. In rood twee paalsgewijs geplaatste, afgewende vissen, vergezeld van drie tussen de koppen 2 en 1 geplaatste Maltezer³⁾ kruisen, alles van zilver. Schild gedekt als voren. Verleend 11 ^{Februari} Febr. 1904. Usquert moet oudtijds Visquert (vis-wierde) geheten hebben, waaraan de vissen herinneren, terwijl de Maltezer kruisen ontleend zijn aan een, Maltezer ridders toebehoord hebbend klooster aldaar.

45. Veendam. In blauw een arm met hand van natuurlijke kleur, komende uit een wolk⁴⁾ en houdend een olijftak van groen, waaruit een adder komt van natuurlijke kleur, gaande over de arm; boven de arm een lelie van goud. Verleend 30 ^{Januari} Jan. 1872. Dit wapen herinnert aan de volgende legende: Margaretha Hardenberg, de vrouw van Adriaan Geerts Wildervank, viel tijdens een rustpoos n slaap na een wandeling over de heide. Zij chrok wakker, doordat een adder over haar arm kronkelde; en elk ogenblik de dodelijke eet verwachtend, legde ze in doodsangst de elofte af, op deze plek een kerk te laten bouwen, zo ze gespaard bleef. Waarna het reptiel aan haar arm gleed en over de heide verdween. (Zie ook beschrijving wapen Wildervank.)

46. Vlagtwedde. In blauw een korenschoof van goud, gebonden en staande op een grond van hetzelfde, in een schildhoofd van

goud, beladen met een 17e eeuws kanon van zwart. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 11 ^{December} Dec. 1937.

47. Warffum. In rood een met de kling omhoog gericht zwaard van zilver, met gevest van goud, ter weerszijden vergezeld door een Maltezer kruis van zilver. Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 12 ^{Oktober} Okt. 1903.

Het zwaard, oud symbool van rechtspraak, duidt op de „warf” (Warf-heim), het oude Friese recht, de volksvergadering, waar men recht sprak, terwijl de Maltezer kruisen weer herinneren aan een voormalig klooster der Maltezer ridders ter plaatse.

48. Wedde. Gedeeld; I in zilver een kasteel van rood met drie torens; II doorsneden, boven in groen een hooiberg van goud, onder in zilver twee golvende dwarsbalken van blauw. Verleend 20 ^{Juni} Juni 1884.

49. Wildervank. In zilver een stapel turf op een grond van groen. Het schild ter rechterzijde vastgehouden door een man met het gelaat, de handen en het zichtbare gedeelte van de benen van natuurlijke kleur, gekleed in wambuis en broek, met hoed en schoenen, alles van zwart; met de rechterhand steunend op een vervenersspade van zilver, de steel van bruin. Verleend 28 ^{Juni} Juni 1890. Waarschijnlijk is deze schildhouder een uitbeelding van Adriaan Geerts Paap, bijgenaamd Wildervank, (zie beschrijving Veendam), iemand die zich bijzonder heeft onderscheiden in de tijd dat hier de turfgraverij begon (midden 17e eeuw), en die praktisch de leider van het grote werk was. Het dorp dat zich ter plaatse ontwikkelde werd naar hem genoemd.

50. Winschoten. In blauw het beeld van de Heilige Vitus, zijnde een jongeman van natuurlijke kleur, gekleed in een tunica van zilver, in de rechterhand een martelaarspalm-tak van hetzelfde, in de linkerhand een boek van goud houdende, en staande op een voetstuk van zilver. Wapenwijziging van 5 ^{September} Sept. 1933.

51. W i n s u m. In rood een paard, gaande, van natuurlijke kleur, getoomd, omgord en gezadeld van goud, dragend een ridder, geharnast van bruin, en een dame, gekleed van blauw. De ridder voert een lans van zwart, gepunt van goud en met een vaantje van zilver; alles vergezeld van een zevenpuntige ster van goud. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 21 Mei 1889. Heraldisch gezien geen bijzonder fraai wapen te noemen, in voorstelling zomin als in kleuren. ~~Wat groter getekend terwille van de duidelijkheid.~~

52. 't Z a n d t. Gedeeld; I in blauw een vrijstaande kerktoren van zilver, overhoeks gezien, met zadeldak waarop een klokketorentje met klok, de spits in een peervormige punt uitlopend; in de zuidelijke gevel drie, in de oostelijke twee langwerpige, rondbogige galmgaten, voorzien van klankborden; boven de twee galmgaten een wijzerplaat en beneden een rondbogige deur; het klokketorentje omringd door vijf sterren van goud; II in zilver een dubbele adelaar van zwart, ter weerszijden tussen kop en vleugels vergezeld van een toegewend klaverblad van groen. Verleend 23 Maart 1931.

53. Z u i d b r o e k. In zilver een dwarsbalk van groen, van boven vergezeld van een arend van zwart met kop van zilver, waarop een bloedvlek van rood, de rechtervleugel schuin opgeheven, de linker benedenwaarts gericht; de kop gebogen over een rechtop geplaatste kruisboog van blauw met pees van zwart, aan een schaft van rood; de opgeheven rechterpoot steunend op de draaikruk van rood van de boog; alles ondersteund door een dwarsgelegd en aan de einden afgehouden stuk hout van groen. Verleend 12 Oktober 1928.

54. Z u i d h o r n. In blauw een lelie van goud, vergezeld van drie sterren van hetzelfde, geplaatst 1 en 2; en een schildhoofd van rood beladen met twee naast elkaar geplaatste klokken van zilver. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Wapen verleend 28 April 1897, de kroon verleend 6 Juni 1899.

1) Wanneer het aantal punten van een ster niet aangegeven wordt, betreft het een zespuntige. Van sterren met meer of minder punten wordt steeds aangegeven hoeveel punten er zijn.

2) Wanneer niets anders genoemd wordt, is de stand van drie voorwerpen in een wapen steeds 2 en 1; iedere andere opstelling wordt nader aangeduid.

3) Het Maltezer kruis, waarvan de armen bij het snijpunt vrij smal beginnen en naar de uiteinden zich verbredend in twee punten uitlopen, is het kenteken van de Orde van Malta en nooit anders dan van zilver (of wit) in een rood veld.

4) De kleur van deze wolk wordt niet aangegeven; men kan heraldisch het beste aannemen dat hij van zilver moet zijn.

DRENTE, SERIE I

Wat de beeldende figuur betreft, wijkt het Drentse wapen wel sterk af van die der overige provincies, die alle in hoofdzaak een historisch karakter dragen, door voor het merendeel de blazoenen te vertonen van in vroeger tijden geregeerd hebbende graven en hertogen (in Utrecht b.v. aangevuld met een bisschoppelijk embleem en het symbool voor de schutspatroun Sint Maarten).

Het Drentse wapen echter vertoont een uitgesproken religieuze inslag. Het is ontleend aan de afbeelding voorkomende op het zegel van het klooster „Maria ten Kampen” te Assen, wat weer zijn oorzaak vindt in de omstreeks 1300—1400 heersende Mariadienst, die volgde op de verering van het kruis ten tijde van de kruistochten. In de loop der tijden is over de vaststelling van dit wapen heel wat geschrijf geweest, maar tenslotte komt het erop neer, dat de provincie voor haar wapen uitgegaan is van genoemd kloosterzegel, terwijl de tekening in het wapen van de stad Assen genomen is naar het meer dan vierhonderd jaar gebruikte Landschapszegel van Drente. De geschiedenis van de oorsprong der beide wapens gaat samen.

~~De beschrijving voor het provinciewapen luidt:~~

In goud een Mariabeeld, houdende het kind Jezus op de linker knie, gekroond van goud en zittende in een gotische tempel, eveneens van goud. Schild gedekt met een hertogelijke kroon. Bevestigd 19 augustus 1830.

Deze beschrijving is tamelijk summier. Maria houdt nl. in de rechterhand een kruis en draagt een blauw gewaad met rood overkleed. Het kind is in het wit gekleed en heeft een nimbus om het hoofd, waarboven een ster, beide van goud, en houdt voorts de armen uitgespreid. Gelaat en handen van beide figuren zijn van natuurlijke kleur.

~~Hierna de beschrijving van de gemeentewapens:~~

1. A n l o o. In goud een *ingebogen punt* van zwart, beladen met een rechterhand van goud, waarvan de twee voorste vingers opgestoken zijn; ter weerszijden van de punt een afgewende sleutel van zwart met de baard naar onder gericht, de steel van boven eindigend in een *geknopte malie*, waarbinnen een kruis. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten en vastgehouden

door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof, in de vrije hand een knots over de schouder dragende, alles van natuurlijke kleur. Het geheel geplaatst op een arabesk. Verleend 15 september 1932.

Dit wapen is, met vele andere, ontworpen door mr. G. A. Bontekoe, destijds burgemeester van Sleen, die op deze wijze de provincie Drente aan een aantal zeer goed gedocumenteerde wapens heeft geholpen, historisch verantwoord en heraldisch uitstekend van opzet. In het wapen van Anloo b.v. komt tot uitdrukking dat deze plaats vroeger (reeds in 1223) een belangrijk kerkelijk centrum was. De bisschoppen van Anloo hadden destijds uitgebreide bezittingen, waarvan de tienden en andere inkomsten in natura werden opgesla-

gen in een spicarium (pakhuis). Hieraan herinneren de met het bisschoppelijk kruis versierde pakhuissleutels, terwijl de tot de eed opgeheven rechterhand de zittingen van de Drentse etstoel, die op St. Magnus te Anloo plaats hadden, symboliseert.

2. A s s e n. In blauw de H. Maria, gekleed van wit, gelaat en handen van natuurlijke kleur en gekroond van goud, zittende tussen twee zuilen van goud, houdende op de rechterknie het naakte kind Jezus van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud en vastgehouden door twee leeuwen van natuurlijke kleur, het geheel geplaatst op een grond van groen. Bevestigd 19 september 1821.

3. B e i l e n. In groen twee afgewende bijlen van zilver, gesteeld van goud. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten en vastgehouden: ter rechterzijde door een wildeman, omkranst en omgord met loof, in de vrije hand een voor de eredienst bestemde stenen bijl met houten steel over de schouder dragend, alles van natuurlijke kleur; ter linkerzijde door een geestelijke, van natuurlijke kleur, gekleed in een gewaad van zwart, dragende op de vrije linkerhand een witte valk van natuurlijke kleur. Verleend 2 oktober 1934. — De bijlen symboliseren

de betekenis van de gemeentenaam, d.i. „bijlloo”, d.w.z. uitgehouwen of

uitgehakte plaats in het woud, terwijl de geestelijke (schildhouder) herinnert aan de verplichting van de Beiler kerk om jaarlijks een witte valk te leveren aan de St. Clemenskerk te Steenwijk. De wildeman met bijl. kenslobbe, doelt op de belangrijke vondsten als tempelresten en grote offerbijlen in het Looveen in deze gemeente, wat een centrum van godsdienstig leven geweest moet zijn in zeer oude tijden.

4. Borger. Gegeerd*) van acht stukken van zilver en zwart; in het zilveren stuk van het eerste kwartier een kraaghalsflesje van rood; met een hartschild, doorsneden van goud en zwart, beladen over de doorsnijdingslijn met een uitgerukte boomstronk, doorsneden van rood en zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud en twee parelpunten.

Verleend 14 dec^{ember} 1950. Dit is, naar

we vermoeden, ook van de hand van mr. Bontekoe en ~~het~~ toepassing van interessante heraldische mogelijkheden. V → → →

5. Coevorden. In blauw het voorportaal van een kerk, waarin rechts een bisschop in vol ornaat, de rechterhand opgeheven en in de linkerhand de kromstaf houdende; links de ridder Sint Joris, te voet, de draak dodende, alles van goud. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Bevestigd 10 november 1819. Heraldisch gezien een zwak wapen.

6. Dalen. Gedeeld; I in goud een adelaar van rood; II in zwart een schoorsteenhaal van goud. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 3 december 1932. De adelaar is afkomstig uit het wapen van Schoonebeek, welke plaats tot 1886 met Dalen één geheel was; de schoorsteenhaal is het blazoën van de destijds voor Dalen zeer belangrijke familie Ten Holte.

✓ De indeling in zilver en zwart misschien herinnert aan de aard van de bodem in de gemeente, nl. hard, waarop wat landbouw werd uitgeoefend, en veen, dat ontgonnen werd. Het zilver duidt het hard aan en het kruisje een vondst uit de tijd van de kernenbedbouw. Het hartschild is het wapen van het geslacht de Mepsche, dat van de 15^e tot de 17^e eeuw hier de heerschappij voerde.

*) Gegeerd: deze onderverdeling ontstaat door het gelijktijdig gebruik van de vier hoofdlijnen, waardoor het schild wordt verdeeld in acht driehoekige vakken, die „geren” worden genoemd.

7. Diever. In hermelijn een paal, gedwarsbalkt van rood en zilver van zestien stukken, rechts boven vergezeld van een kraaghalskruikje van hunebed-aardewerk en links onder van een esdoornblad, beide van rood. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 3 september 1946. Komt hermelijn als „kleur” van het hoofdschild in het algemeen al weinig voor, in de Nederlandse gemeentewapens is dit wel een unicum. *De hermelijnstaartjes*

doelen met hun kruisvorm echter op Dievers belangrijkste kerkelijk verleden. De gedwarsbalkte paal herinnert aan de vroegere lengtemaat, de roede, die hier ter plaatse 16 voet lang was. Het kruikje is symbolisch voor vele voorhistorische vondsten en het esdoornblad herinnert eraan dat het wapen werd ontworpen bij de van de bevrijding in 1945 door de Canadezen (maple leaf.)

Dwingelo. In zilver een kruis van blauw, beladen met zeven korenaren van goud, rechtop geplaatst, t.w. één in het schildhart, vier op de paal van het kruis en twee op de dwarsbalk, en vergezeld van vier burchten van rood, gevoegd, geopend en verlicht van zwart. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 30 juni 1898. De korenaren duiden erop dat de gemeente uit zeven delen bestaat, oorspronkelijk met landbouw als hoofdmiddel van bestaan, terwijl de burchten herinneren aan vier havezathen in deze gemeente waarvan in de loop der tijden in elk geval twee zijn verdwenen.

9. Eelde. In goud een omgewende, opvliegende raaf van zwart, aan welks bek een kruisboog hangt van blauw met schacht en kruk van rood. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 5 februari 1932. Dit wapen is het blazoen van het geslacht Sighers ter Borgh, dat lange tijd de belangrijkste der ter plaatse staande havezathen bewoonde.

10. Emmen. Schuin gevierendeeld¹⁾ van zilver en groen, het eerste kwartier beladen met een ploeg, het derde met een turfsteker, beide van natuurlijke kleur. Verleend 27 maart

1926. Het gevierendeelde schild is een aanduiding van de totstandkoming van deze gemeente uit vier oude Germaanse marken, t.w. 1. Emmen en Westenesch, 2. Weerdingen, 3. Roswinkel en 4. Noord- en Zuidbarge.

11. Gasselte. Golvend doorsneden: I in zilver een 17e eeuwse driemaster van natuurlijke kleur, zeilende op de doorsnijdingslijn; II in groen een aanzierende ramskop en drie turven, geplaatst twee ter weerszijden van en een onder de ramskop, alles van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 9 januari 1932. Dit wapen, ook weer een ontwerp van mr. G. A. Bontekoe (thans burgemeester van de Friese gemeente Ooststellingwerf) wijst er door middel van het schip op, dat reeds in de 17e eeuw de scheepvaart langs de Hunze een grote omvang had, terwijl de figuren in de onderste helft schapenteelt en veenbedrijf symboliseren.

12. Gieten. In rood een omgewende opspringende hazewindhond van zilver, gehalsband van goud. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 20 augustus 1941.

13. Havelte. Doorsneden: I²⁾ weer gedeeld: a. in rood een kruis van zilver; b. een uit de schildpunt²⁾ oprijzende heuvel van zwart, waarop een spar groeit van groen; II in goud een laurierstruik met drie takken van groen. Schild gedekt door een driebladige kroon van goud met twee parelpunten en vastgehouden door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof, in de vrije hand een knots over de schouder houdend, alles van natuurlijke kleur. Verleend 22 september 1953.

Het kruis duidt op de vroegere heerschappij van de bisschoppen van Utrecht; heuvel en boom op de Havelter Berg, waar o.a. de bisschoppen van Utrecht werden ingehuldigd als landsheren van Drente. De onderste wapenhelft vertoont het blazoen van de familie Strouck, die hier destijds gevestigd was en in gemeente zowel als provincie belangrijke bestuursfuncties vervulde.

14. Hoogeveen. In zilver een hoop turven, gestapeld ter hoogte van zes lagen, gedekt met riet, en ter weerszijden begeleid³⁾ door een bijenkorf van gevlochten stro, waarboven enige bijen, alles van natuurlijke kleur. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 25 november 1950.

De hoop turven duidt uiteraard op de vroegere ~~veenderij~~ turfgraverij. De op het "hoge veen" aanwezige haide was oorzaak van een bloeiende bijenteelt, mede in het wapen gesymboliseerd.

15. Meppel. In zilver drie boven elkaar geplaatste liggende turven van natuurlijke kleur en daar beneden drie klaverbladen van groen, geplaatst 2 en 1. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Verleend 17 november 1955. Ook dit wapen dateerde al van 1819; de turven werden daarbij omschreven als: „drie verkorte dwarsbalken, Hamayden genoemd”. De turven spreken voor zichzelf (in Z.W.-Drente werd vroeger veel turf gestoken) en de klaverbladen duiden op vruchtbare grond aan de stroompjes die zich nabij Meppel verenigen (v. d. Laars).

16. Nijveen. Geschakeerd van zilver en zwart in drie rijen, elk van negen stukken, en een schildzoom van rood, beladen met tien penningen van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 21 september 1946. **In**

1477 werd Nijveen een zelfstandige kerkelijke gemeente met 27 z.g. opgaande erven of boerderijen; dit wordt uitgedrukt in de 3x9 vakken. De schildzoom duidt eveneens in symbolische taal op een historisch voorval, nl. dat Meppel, na in 1422 tot afzonderlijk kerspel te zijn verheven, verplicht was jaarlijks 10 mud rogge te leveren aan de pastoor te Kolderveen, waaronder ook Nijveen eerst ressorteerde.

~~Handwritten~~
Cursief

~~Handwritten~~
Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels.

1) Bij deze vorm van vierdeling geldt de bovenhoek als het eerste kwartier.

2) In een kwartier kan men moeilijk spreken van schildpunt (daar men in dit geval beter kon gewagen van de doorsnijdingslijn, ofschoon ook dit dubieus is); deze aanduiding is echter ontleend aan het oorspronkelijke schild van 1941, waarbij de heuvel inderdaad uit de schildpunt oprees.

3) Begeleid is de term, die wordt gebruikt wanneer een stuk dat als hoofdfiguur beschouwd kan worden, vergezeld is van stukken die de richting van de hoofdfiguur volgen. De bijenkorven hebben hier dus dezelfde richting als de turfstapel.

17. Norg. Links geschuind van zilver en zwart, met een steigerende hengst van het een in het ander *); in de rechter bovenhoek een vierkante schans van groen, waarvan het binnen-maaiveld van zilver, en de hoofdlijnen van het beloop evenwijdig aan de bovenrand, resp. de zijkanten van het schild. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 6 oktober 1948.

Het paard is symbolisch voor de grote jaarlijkse, reeds uit de 16^e eeuw daterende paardemarkt ter plaatse; de schans is de voorheen belangrijke Zwartendijkse schans op de enige verbindingsweg met Friesland.

18. Odoorn. In goud drie liggende, aanstotende blokken van zwart, waarvan de buitenste twee de schildranden raken, en een schildvoet, doorsneden van zwart en groen. Schild gedekt als voren. Verleend 1 april 1941.

De blokken duiden op een ter plaatse bewaard gebleven hunebed, de schildvoet op een aldaar ontdekte, mogelijk door de Romeinen aangelegde, veenbrug.

19. Oosterhesselen. Doorsneden; I gedeeld: a. in rood een kruis van zilver; b. in goud een adelaar van rood; II in blauw drie aanzierende ramskoppen van goud, geplaatst 2 en 1. Schild gedekt als voren en vastgehouden door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof en in de vrije hand een knots over de schouder dragend, alles van natuurlijke kleur, het geheel geplaatst op een arabesk. Verleend 18 september 1929. Het eerste kwartier vertoont het Utrechtse bisschoppelijke kruis, hetgeen er op wijst, dat Oosterhesselen een der eerste steunpunten was van het christendom in deze streek; het tweede kwartier is het wapen der familie Clenke, die hier oudtijds een heerlijkheid bezat, terwijl de drie ramskoppen de schapenhouderij symboliseren en tevens de drie hoofddorpen Oosterhesselen, Gees en Zwinderen.

20. Peize. In blauw een hopbel, met stengel en twee blaadjes, alles van goud. Verleend 31 maart 1917. 3 juni 1949. De

hopbeelt was tot ± 1870 een speci-

fieke tak van landbouw, als nevenbedrijf op de boerderijen. ✓

21. Roden. In zilver vijf dennebomen, naast elkaar geplaatst in een losse grasgrond, alles van groen; schuingekruist over alles heen

een spade en een langgesteelde bijl met de snede omhoog, beide van goud; verder een schildhoek, gedeeld: I van rood, II van goud met een dwarsbalk van blauw. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 31 oktober 1929.

Sprekend wapen, het rooien (roden) van het dennebos uitbeeldend.

22. Rolde. In goud een paal van rood, beladen met een zwaard van zilver met gevest van goud, overtopt door een klein kruisje van zilver, en begeleid van vier rechterhanden van rood met twee opgestoken vingers. Schild gedekt als voren, en vastgehouden rechts door een Edele-Ette, de rechterhand rustende op de heup, dragende een vilthoed van bruin met band van goud en versierd met twee struisveren van wit, gekleed in wit satijnen wambuis met splitversiering, gepijpte kraag en lange mouwen met manchetten, alles van hetzelfde; voorts een pofbroek van bruin, gehouden door drie bandelieren van goud, waaraan bevestigd een degen met gevest van goud en gestoken in een schede van hetzelfde; tenslotte hosen van wit, schoenen van bruin en een mantel van zwart met een bontkraag van bruin; links door een Boer-Ette, dragende een kleine baret en een wambuis met korte pofmouwen, beide van zwart, een hemd met gepijpte kraag en lange mouwen met manchetten, alles van wit; zogenaamde „Spaense Bocken”, hosen en schoenen, alles van zwart, en houdend in de omlaaggehouden linkerhand een schriftrrol van wit; het geheel geplaatst op een arabesk. Het wapen is ontleend aan het historisch verleden van de gemeente. Volgens een landrecht van 1412 nl., hield het hoogste gerecht van Drente, sinds de 14^e eeuw als „etstoel” aangeduid, jaarlijks drie zittingen, waarvan twee in het gebied der huidige gemeente Rolde. De etstoel werd gevormd door 24 etten (Latijns: „jurati” = gezworenen), onder voorzitterschap van de Drost van

Drente. Deze etten of gezworenen werden afgevaardigd uit de adelstand en de boeren (zie de schildhouders). De handen in het wapen duiden op de door hen af te leggen eed bij de aanvaarding van hun bediening. Het zwaard met het kruisje doelt op de hoogste rechtsmacht, uitgeoefend door de Drost.

23. Ruinen. Doorsneden van rood en goud, met een hartschild, waarop in zwart drie rozen van zilver, geknopt van goud en geplaatst 2 en 1, en een schildhoofd van goud. Schild gedekt als voren. Verleend 8 april 1940.

□ Het hoofdschild is het wapen van het geslacht Van Munster, dat in 1405 in het bezit van Ruinenkwam; het hartschild is het wapen van de heren van Ruinen.

24. Ruinerwold. Gedeeld: I in zwart drie rozen van zilver, geknopt van goud, geplaatst 2 en 1, en een schildhoofd van goud; II in rood een ruit van goud, vergezeld van twaalf zoomsgewijs geplaatste blokjes van zilver. Schild gedekt als voren. Verleend 2 maart 1940. ~~Linker~~ De rechter helft is

weer het wapen van de heren van Ruinen, de linkerhelft is een herinnering aan een rechtsprekend college („Heer en Twaalven” genaamd) uit de 15^e tot ommet de 17^e eeuw.

25. Schoonebeek. Gedeeld: I in goud een adelaar van rood, II in zilver een golvende dwarsbalk van blauw. Schild gedekt als voren. Verleend 3 juli 1930. De gemeente behoorde oertijds tot de heerlijkheid Coevorden, waar de adelaar op duidt, terwijl de golvende dwarsbalk het Schoonebeek diep voorstelt.

26. Sleen. In blauw drie aanzierende ramskoppen van zilver, geplaatst 2 en 1. Schild gedekt als voren en vastgehouden door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof en in de vrije hand een knots over de schouder dragend. Verleend 22 oktober 1928. Dit wapen, ook weer een ontwerp (naast vele andere in Drente) van de vroegere burgemeester dezer gemeente, mr. Bontekoe, duidt er op zinnvolle wijze op, dat de schapenhouderij oertijds hét bedrijf der inwoners was, maar ook door het in drievoud aangebrachte symbool, dat op oude Drentse kaarten steeds drie dorpen in de gemeente voorkomen, nl. Sleen, Erm en Diphorn; bovendien wijst het op de drie verschillende grondgebieden in de gemeente, nl. een noordelijk en een zuidelijk veengebied, en een middengedeelte, dat zandgrond is.

f) Dit kan ook beschreven worden als v. kt. „Links geschuind van zilver en zwart, beladen met een steigerende hengst, waarvan de voorhand van zwart en de achterhand van zilver”. De hier gebruikte beschrijving is echter heraldisch directer, hoewel, dat zij toegegeven, voor een minder goed ingewijde niet zo duidelijk.

27. Smilde. Gedwarsbalkt van acht stukken van zilver en rood, en een golvend doorsneden vrijkwartier: I in zilver een omziende, vliegende adelaar van zwart; II golvend gedwarsbalkt van blauw en zilver van vijf stukken. Schild gedekt door een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 3 augustus 1948.

28. Vledder. In goud drie over elkaar gelegde ringen van zwart, waarvan de rechtse het eerst is aangebracht, daarna de linkse en ten slotte de onderste¹⁾, voorts een schildhoek²⁾ van blauw, beladen met een klaverblad, waarvan de steel gehecht is aan een schuinlinks geplaatst stokje, alles van goud. Schild gedekt als voren. Bevestigd 23 juli 1940. De ringen brengen symbolisch de vondst van een kringurnveld ~~in beeld~~ uit voorhistorische tijd in beeld. Uit deze vondst bleek dat Vledder een dor ~~eerst~~^{eerst} bewoonde plaats van Nederland was. Het klaverblad herinnert aan het uitgestorven geslacht Burmania, eertijds hier woonachtig.

29. Vries. In goud, bezaaid met eikeblaadjes van groen, een schoorsteenhaal van zwart en een zoom van rood, beladen met acht kornoeljebloemen van zilver met gouden hart. Schild gedekt als voren en vastgehouden door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof, in de vrije hand een knots over de schouder dragende, alles van natuurlijke kleur; het geheel staande op een arabesk. Verleend 7 december 1931. De schoorsteenhaal met de eikebladen vormen het wapen van de familie Homan, die in Vries eeuwenlang openbare ambten bekleedde, terwijl de kornoeljebloemen (Cornus Suesica) duiden op het merkwaardige feit dat hoewel het thans eigenlijk een Scandinavische plant is, deze zich vanaf de ijstijd in Vries heeft kunnen handhaven.

30. Westerbork. Gevierendeeld: I in rood een valk van zilver, vergezeld in de linkerbovenhoek van een penning van hetzelfde; II en III in goud drie met opgerichte kop voortkruipende slangen van zwart, geplaatst 2 en 1; IV in rood een burcht van zilver, gevoegd en geopend van zwart. Schild gedekt als voren en vastgehouden door twee paarden van zwart, het geheel geplaatst op een arabesk. Valk en penning doelen erop dat de kerk van Westerbork vroeger "Valkengeld" verschuldigd was aan Steenwijk. De slangen

spelen een rol in een tweetal zich in deze spreke afspelende sagen, terwijl de burcht eveneens een element vormt uit een plaatselijke legende. De schildhoudende paarden symboliseren zowel een oud folkloristisch gebruik (nl. dat op 26 december, op Sint-Stefanus, de mannen te paard een rondrit maakten), als de paardenfokkerij.

31. De Wijk. In rood negentien penningen van goud, geplaatst 4, 5, 4, 3, 2, 1, en een schildhoofd van zilver met vijf linkerschuimbalken van rood. Schild gedekt als voren. Verleend 9 juli 1937. Deze beide onderdelen herinneren aan de wapens van resp. de geslachten Van den Clooster en De Vos van Steenberghe.

32. Zuidlaren. Doorsneden: I in goud een gekanteeld kasteel met drie torens, in de middelste waarvan een deur, alles van zilver, de zijtorens ieder verlicht met een venster van zwart; II in groen een hollend paard van zilver, met hoofdstel, teugels en zadeldak van rood en met zadelsingels, stijgbeugelriemen en stijgbeugels van goud. Schild gedekt als voren en vastgehouden door twee paarden van zwart, het geheel geplaatst op een arabesk. Verleend 14 mei 1944. Het kasteel stelt het huis Laarwoud voor (thans gemeente-huis) terwijl het paard de meer dan 700 jaar oude jaarlijkse grote paardemarkt verzinnebeeldt, wat ook in de schildhouders wordt uitgedrukt.

33. Zuidwolde. Omgekeerd gemanteld en ingebogen³⁾ boven van rood, bezaaid met eikeblaadjes van zilver, beneden in goud drie adelaars van zwart, gebekt, getongd en geklauwd van rood. Schild gedekt als voren, en vastgehouden door twee wildemannen, omkranst en omgord met loof, en dragende in de vrije hand een knots over de schouder, alles van natuurlijke kleur, het geheel geplaatst op een arabesk. Verleend 7 december 1931.

In dit wapen duidt het bovenste deel op de bosrijke omgeving van de gemeente, terwijl het onderste deel het wapen

is van de uitgestorven familie Van Echten, die o.m. op het gebied van ontginningen van veel invloed was in deze strek.

34. Z weelo. In goud twee concentrische ringen van zwart, en over alles heen een dubbel slangekopkruis van rood. Schild gedekt als voren. Verleend 1 september 1938.

Evenals in het Vledderse wapen, duiden ook hier de ringen op een ontdekt kringurnveld. De vroege invloed van de christelijke leer in deze toen nog woeste strek, komt tot uitdrukking in het slangekopkruis.

1) Deze situatie moet in de uitvoering duidelijk worden gemaakt, daar ~~het~~ zij de plaatsing van de kringen ongeveer juist weergeeft.

2) Uit een vergelijking met het vrijkwartier in het vorige wapen (Smilde) moge dus blijken dat de schildhoek kleiner van afmeting is dan het vrijkwartier.

3) Deze schildverdeling is een variatie van „gemanteld” (zie voorbeeld op de tekening), d.w.z. een keperlijn die zo laag in het schild staat dat het bovengedeelte aanmerkelijk groter wordt dan het binnen de keperlijn liggende onderste deel. Bij het wapen van Zuidwolde ziet men dit in omgekeerde volgorde, waarbij bovendien de keperlijn ingebogen is.

Edie der andere provincies.

N.B. De schildhouders bij de wapens van Anloo, Havelte, Oosterhesselen, Sleen, Vries en Zuidlaren symboliseren alle de vroeghistorische bevolking in dit oeroude gewest.

LIMBURG, SERIE I

Bij de Limburgse gemeentewapens treedt in welhaast nog sterkere mate dan in Noord-Brabant het religieuze element naar voren. Niet alleen zien we verschillende heiligen in de wapens zelf voorgesteld, waarbij ze dan meermalen nog van een of twee schilden met geslachtswapens vergezeld zijn, maar veelvuldig komt een heilige in vol ornaat, voorzien van zijn of haar attributen, als schildhouder voor. Vele wapens zijn zeer samengesteld, zodat het terwille van de duidelijkheid van diverse details vaak nodig zal zijn, deze wapens groter te tekenen dan ~~tot dusver gebruikelijk was~~. We maken in deze serie kennis met figuren of stukken, die in andere provincies niet of sporadisch voorkomen, b.v. het *dubbel slangenkopkruis*, waarvan men er in deze serie reeds één waarneemt.

Het provinciewapen is al een voorbeeld van samengesteldheid, daar de vier kwartieren plus het hartschild tezamen al vijf stamwapens laten zien van geslachten die in de gebieden welke thans de provincie Limburg vormen, een heersende rol hebben vervuld. Het eerste kwartier vertoont het wapen van de Heren van Valkenborgh, het tweede is dat van de Heren van Gulik, een voormalig hertogdom in de Pruisische Rijnprovincie. Het derde kwartier laat ons het wapen der Graven van Horn zien, bestaande uit drie jachthoorns, een wapen dat zij voerden als erfelijke opperjagermeesters van het Duitse rijk, terwijl het wapen van Gelre het vierde kwartier vult. Daar waar de Roer zich met de Maas verenigt lag in het begin der 13e eeuw het landgoed der Graven van Gelre of Gelder, dat in 1204 werd verwoest, waarna op die plaats een klooster werd gebouwd. Hier werd de moeder van graaf Gerhard III van Gelder abdis, terwijl Roermond, als hoofdstad van Opper-Gelder, zijn ontstaan aan dit klooster dankt.

Na deze inleiding gaan we weer tot de beschrijving over, te beginnen met:

Het provinciewapen. **Gevierendeeld:** I in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud; II in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood; III in goud drie jachthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1¹); IV in blauw een dubbelstaartige leeuw van goud, getongd van rood, gekroond en genageld van goud; over alles heen een hartschild van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud.²) Het schild gedekt met een hertogelijke kroon of hoed, gevoerd van rood met opslagen van hermelijn. Verleend 27 december 1886.

De gemeentewapens:

1. **A m b y.** Gedeeld; I in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud (heerlijkheid Valkenburg); II in rood de H. Walburgis, aanziende, met een nimbus van goud om het hoofd, gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed in het Benedictijner ordekleed, bestaande uit een kloostergewaad van wit met een kap van zwart; in de rechterhand een vaas, in de linkerhand een abtsstaf, beide van goud; rechts aan de voeten vergezeld van een half zichtbare koningskroon van goud. Verleend 26 oktober 1895.

2. **A m s t e n r a d e.** Gedeeld; I in rood een *dubbel slangenkopkruis* van zilver, waarop een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1; II geviendeeld: 1 en 4 in zilver een dubbelstaartige leeuw van zwart, gekroond en getongd van rood, 2 en 3 in zilver een driehoekige egge van zwart. Het schild van achteren vastgehouden door de H. Gertrudis, gekleed in een kloostergewaad van zwart, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, om het hoofd een nimbus van goud; de rechterhand rustende op het schild en in de linker een abtsstaf van goud, waarlangs drie muizen van natuurlijke kleur opklimmen. Verleend 11 Maart 1925. (Het rechtse deel van het wapen is dat van het geslacht Huyn van Amstenrade en komt in meerdere Limburgse wapens voor, het linkse is van het geslacht De Marchant.)

3. **A r c e n e n V e l d e n.** In groen, bezaaid met korenaren van goud, een gotische poort met twee zijtorens van hetzelfde, op elke toren een vaandel met steel en knop van goud, het rechter vaandel rechts- en het linker vaandel links geschuind van goud en blauw; voor de poortopening een gedeeld schild, waarop rechts in blauw een omgewende dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde en getongd van rood, links in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood. Verleend 5 November 1889. (De korenaren zouden een toespeling op de naam van het dorp Velden zijn, terwijl het kleine schild, bevattende de wapens van Gelder en Gulik er aan herinnert dat Arcen in het eind van de 15e eeuw in Gelders bezit kwam.)

4. B a e x e m. In groen twee golvende dwarsbalken van zilver en een vrijkwartier: gevierendeeld; I en IV in goud een leeuw van rood, getongd en genageld van blauw; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud. Achter het schild staande en met de linkerarm daarop steunende, de figuur van de H. Johannes de Doper, gekleed in kemelhaar met een leren gordel om de lendenen, alles van natuurlijke kleur, dragende op de rechterarm een lam van zilver, houdende in de linkerhand een houten kruisstaf van natuurlijke kleur, waaraan onder het kruis een wimpel van zilver is bevestigd. Bevestigd 24 juni 1929.

5. B e e g d e n. Gedeeld; I weer doorsneden van hermelijn en groen; II in goud drie jachthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 21 januari 1948.

6. B e e k. In zilver de godin Themis (de gerechtigheid) van natuurlijke kleur, gekleed in een onderkleed van purper en bovenkleed van blauw, geblinddoekt van zilver, met de rechterhand steunend op een zwaard van hetzelfde, in de linkerhand een weegschaal van goud dragende. Verleend 12 maart 1853. (N.B. Het purper is hier per abuis als rood aangegeven.)

7. B e e s e l. In blauw een draak van goud, getongd en genageld van rood. Verleend 27 juli 1853.

Dit wapen schijnt zijn oorsprong te vinden in de Sint Jorisschutterij ter plaatse, die tijdens

kermisfeestelijkheden op bepaalde tijden een „draak” bevocht.

1) Ofschoon deze hoorns, die in meerdere Limburgse wapens voorkomen, steeds als jachthoorns worden beschreven, moet er op gewezen worden dat dit feitelijk foutief is. In de heraldiek is nl. de jachthoorn altijd gesnoerd, en de betreffende hoorns zouden als posthoorns beschreven moeten zijn. Hier voor is nl. het ongesnoerd zijn kenmerkend.

2) Dit wapen en dat in het eerste kwartier zijn geheel gelijk. Toch zijn het de blazoenen van twee verschillende geslachten. Het geslacht Valkenburg voerde van pl.m. 1221—1270 de Limburgse leeuw, die door blokjes omgeven was. Deze blokjes vielen later, waarmee de wapens gelijk werden.

8. Belfeld. Gedeeld: I in blauw een omgewende, dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde en getongd en genageld van rood; II in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood; een hartschild van blauw, beladen met een kasteel met twee van een kruis voorziene, gekanteelde torens, staande op de top van een heuvel, alles van goud, en vergezeld van een klok (bel) van zilver in het schildhoofd. Schildhouder: de H. Urbanus, Paus, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, gehuld in een onderkleed van zilver (alba), waaroverheen een casula van rood, gezoomd van goud; het hoofd gedekt met een tiara van zilver met drie kroonrepen van goud, en daaromheen een nimbus eveneens van goud. In de rechterhand draagt hij drie korenaren van goud, in de linker het patriarchale kruis van hetzelfde. Bevestigd 15 December 1926.

Het hartschild is het wapen van het ambt Montfort, waarvan het dorp Belfeld oudtijds deel uitmaakte. Het hoofdschild is gelijk aan het Gelderse wapen, wat er aan herinnert dat Montfort sinds 1277 Gelders gebied was.

8.a. Bemelen. Gedwarsbalkt van goud in zwart van acht stukken, de derde dwarsbalk beladen met een zespuntige ster van rood; over alles heen een acht-einder hertengewei van hetzelfde. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 15 maart 1957. Dit wapen komt i.p.v. de voormaligen gemeente Broeksittard.

9. Bergen. Doorsneden: I gedeeld: a. in goud de H. Dionysius in natuurlijke kleuren, b. in blauw een pijl van zilver; II in goud de H.H. Cosmas en Damianus, in natuurlijke kleuren. Verleend 22 Januari 1907. *De drie heerlijkheden Heyen, Well en Afferden waaruit Bergen is ontstaan, zijn in de drie wapendelen verzinnebeeld; de H. Dionysius als kerkpatroon van Heyen, de pijl is afkomstig van het schepenbankzegel van Well en de twee heiligen in II zijn de kerkpatronen van Afferden.*

10. Bergen Terblijt. In zilver een sleutel van zwart. Het schild gelegd op een *dubbelt adelaar van zwart, gebekt, getongd en geklauwd van goud.*

Bevestigd 15 September 1819. Dit wapen is, in veranderde kleuren, af van het kapittel van St. Servaas te Maas-

tricht, waarvan Berg eertijds een bezitting was. De oorspronkelijke kleuren zijn: in rood een sleutel van goud.

11. Bingelrade. Gedeeld: I in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver, met een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1; II in blauw de H. Lambertus in bisschoppelijk gewaad van zilver, het hoofd gedekt met een mijter van hetzelfde en omgeven door een nimbus van goud, aangezicht en handen van natuurlijke kleur, houdend in de linkerhand een staf van zwart met kromming van zilver, en een lans met steel van zwart en spits van zilver. Verleend 9 Mei 1889.

12. Bocholtz. Gedeeld: I in goud de apostel Jacobus de Meerdere, gelaat en handen van natuurlijke kleur, staande op een grasgrond van groen, gekleed in pelgrimsgevaad en gedekt met een pelgrimshoed, beide van zwart, op de hoed en de beide mouwen van het gewaad een schelp van zilver; in de rechterhand een pelgrimsstaf van zwart, waaraan een kruikje van hetzelfde; II in blauw een paal van zilver. Verleend 23 November 1896.

13. Borgharen. In blauw Sint Maarten met gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed in wapenrok, mantel en beenstukken van zilver, het hoofd bedekt door een helm en omgeven door een nimbus, beide van zilver, gezeten op een paard van zwart, getuigd en gehoefd van zilver; naast het paard lopende een naakte bedelaar, omgord van zwart; alles geplaatst op een grond van groen. Op de voorgrond een schuinsrechts geplaatst schildje²⁾

van zilver beladen met vier dwarsbalken van rood (van Haren). Verleend 19 Juli 1890.

14. Born. Gedeeld: I in goud een omgewende leeuw van zwart, getongd en genageld van rood (Gulik); II in blauw een dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd en genageld van rood (Gelre); over alles heen een hartschild van goud, beladen met een gekanteelde toren van rood, verlicht van het veld³⁾. Verleend 31 Juli 1896.

15. Broekhuizen. Van groen, en een schildhoofd van hermelijn bezet met negen staartjes, geplaatst 5 en 4. Het schild van achter vastgehouden met de rechterhand door de H. Nicolaas, het gelaat en de handen van natuurlijke kleur; gekleed in bisschoppelijk gewaad, het hoofd omgeven door een nimbus en gedekt door een mijter, in de linkerhand opgeheven een kromstaf, alles van goud. Ver-

16. Zie 8a; op deze plaats kwam eerst het thans vervallen wapen
Broeksittard voor.

17. Brunssum. Gedeeld; I in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver en een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1; II in blauw Paus Gregorius de Grote, gekleed in pontificaal ornaat, het zilveren pallium bezet met kruisjes van zwart, gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd gedekt door een tiara van zilver met kroonreep van goud en omgeven door een nimbus van hetzelfde; op de rechterschouder een duif van zilver met uitgespreide vleugels, gebekt en gepoot van rood; in de rechterhand een bijbel van rood. Verleend 9 Mei 1889.

1). De adelaar is hier, evenals trouwens op de officiële afbeelding, foutief gearceerd, moest nl. voor zwart een verticaal-horizontale arcering hebben, dan wel geheel zwart aangegeven zijn.

2) De het rood weergevende arcering volgt hier de richting van het kleine schildje, zoals voorschrift is.

3) D.w.z. met vensters in dezelfde kleur als het veld.

De samengesteldheid van meerdere wapens in deze serie maakte het wenselijk er weer enige op beduidend groter formaat te tekenen. Om hiermede echter weer tot een zo evenwichtig mogelijke indeling te komen was het niet te vermijden, dat de nummers niet in volgorde staan. ~~Voor de geïnteresseerden in deze materie lijkt ons dit echter geen overwegend bezwaar.~~ De beschrijvingen zijn alfabetisch en „op nummer”. Ze luiden:

18. **B u n d e.** Gedeeld: I in zilver een omgewende, dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud; II in zilver vier dwarsbalken van rood, over alles heen een dubbelstaartige leeuw van zwart, gekroond, getongd en genageld van goud. Het schild met de rechterhand vastgehouden door de er achter staande H. Maagd en Martelares Agnes, gekleed in een gewaad van wit, op de linkerarm een lam dragende; alles van natuurlijke kleur. Verleend 5 oktober 1935.

19. **E c h t.** In rood een Sint-Andrieskruis van zilver, in elk kanton vergezeld van drie berkruiste kruisjes van goud. Verleend 30 juli 1887. *De twaalf kruisjes duiden op het aantal gehuchten, waaruit deze gemeente bestaat.*

20. **E l s l o o.** In groen, bezaaid met elzetakjes van hetzelfde¹⁾, de H. Maagd Maria, in natuurlijke kleur, het hoofd gedekt met een kroon en omgeven door een nimbus, beide van goud; gekleed van zilver, op de rechterarm dragende het kind Jezus met gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed van zilver en met een nimbus van goud; in de linkerhand een scepter van goud en, vasthoudende aan een koord van rood, twee schuins toegewend geplaatste schildjes; het rechtse van rood, beladen met drie kepers van goud (wapen der voormalige Heren van Elsloo), het linkse eveneens van rood met een paal van goud, beladen met drie kepers van zwart (wapen der Graven van Arberg en Valengin, de latere bezitters van Elsloo). Verleend 21 November 1888.

Ook in dit schild komt tot uiting dat de arceringsrichting aangepast wordt aan de stand van elk schild op zichzelf, anders zou het rood van het rechtse schildje *purper*, en van het linker *groen* voorstellen!

21. **E y g e l s h o v e n.** Verdeeld door de omgekeerde gaffelsnede: I in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood; II doorsneden van blauw en goud, waaroverheen een in twee rijen geschaakte schuinbalk van rood en zilver; III in zilver schuingekruist een

kolenhouweel en een kolenhamer, beide van zwart. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 15 januari 1931.

22. **E y s d e n.** In zilver een *getakt* Bourgondisch kruis van rood, vergezeld a^r van boven van het ten halve lijve uitkomend beeld van de H. Christina van goud, met gelaat en handen van natuurlijke kleur en een nimbus van goud, de beide handen opgeheven, dragend in de rechter een slang van groen en in de linker een bundel van drie pijlen van zwart; b. van een leeuw van rood, gekroond van goud, houdende in de opgeheven rechterklauw een zwaard van goud, in de linker een pijlenbundel van hetzelfde; c. en d. van een *zesbladige roos*²⁾ van rood. Verleend 5 februari 1890.

23. **G e l e e n.** In goud de staande beelden van de Heiligen Marcellinus en Petrus, hoofd en handen van natuurlijke kleur, gekleed in een Romeinse toga van zwart, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, ieder in de hand houdend een op de punt rustend zwaard van zilver met gevest van goud, en met de andere hand steunend op een met een gravenkroon van goud gedekt schild, gevierendeeld; I en IV in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver; II en III in zilver drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1³⁾. Verleend 13 februari 1889.

24. **G e n n e p.** In goud een Sint-Andrieskruis van rood, vergezeld van vier droogscheerdersscharen van hetzelfde met de punten omlaag, in elk kanton een. Verleend 7 december 1896. *Dit wapen, dat reeds in de midden van de 14de eeuw door de heren van Gannep werd gevoerd, doelt ook op de vroegere schapenteelt en wolhandel ter plaats.*

25. **G e u l l e.** Gedeeld: I in zilver een omgewende, dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond, getongd en genageld van goud; II gedwarsbalkt van zilver en rood van acht stukken, over alles heen een dubbelstaartige leeuw van zwart, gekroond en genageld van goud, getongd van rood. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 10 maart 1941. ^oHoewel dit wapen op het eerste gezicht gelijk is aan dat van Bunde (nr. 18) blijken er toch nog verschillen te zijn (vergelijk b.v. *dwarsbalken* en *gedwarsbalkt*).

26. Grathem. In blauw een bisschop, houdende in de rechterhand een overdekte miskelk, in de linker een kromstaf, alles van goud; de bisschop ten halve lijve geplaatst achter een schild van zilver, gevierendeeld, met een leeuw van rood in elk kwartier. Verleend 31 Mei 1873. De bisschop is volgens v. d. Laars de H. Severinus, kerkpatroon; *het wapenschild is*

dat van het geslacht Braderode, dat hier van veel invloed is geweest.

27. Grevenbicht. In blauw een kapel met drie gedekte torens, elke toren voorzien van een kruis, alles van zilver. Bevestigd 2 Juli 1870.

~~Casper Dirckx~~

1) Deze takjes worden dus in contour aangegeven.

2) De heraldische roos bestaat meestentijds uit vijf bladeren, wat dan niet nader aangeduid wordt; met uitzonderingen, zoals hier, doen we dat natuurlijk wel.

3) Van der Laars deelt mede dat dit gevierendeelde schild het wapen is van de familie Huyn van Geleen, die $\pm$ 1460 eigenares werd van de Heerlijkheid Geleen. De beide heiligen waren de kerkpatronen der parochie van die naam en stierven de marteldood, waaraan de zwaarden herinneren.

LIMBURG, SERIE IV

28. Gronsveld. In blauw een omgewende Sint-Maarten, uitgedost in wapenrok en gepluimde helm van zilver, met een zwaard van hetzelfde in de rechterhand, afsnijdend een stuk van zijn om de schouders uitgespreide mantel van hermelijn, in welks rechterbinnenzijde zich het oude wapen van Gronsveld bevindt, zijnde een schild van goud, beladen met drie ballen van rood, geplaatst 2 en 1, gedekt met een gravenkroon van goud; het paard van natuurlijke bruine kleur, getuigd van zilver, staande op een grond van groen; naast het paard een naakte bedelaar van natuurlijke kleur, hebbende een gordel en tas van zilver om de lendenen. Bevestigd 27 Oktober 1882.

29. Grubbenvorst. Gedeeld: I in blauw een verhoogde dwarsbalk van goud, vergezeld van een zespuntige ster van hetzelfde in de

rechterbovenhoek; II in rood een schuinslinks geplaatste baars van zilver, van boven vergezeld van een kruis van goud.

Achter het schild staande en met de linkeronderarm daarop steunende, de figuur van de H. Johannes de Doper, gekleed van kemelhaar en met een lederen gordel om de lendenen, alles van natuurlijke kleur; dragende op de rechterarm een lam van zilver, en houdende in de linkerhand een houten kruis staf van natuurlijke kleur, waaraan onder het kruis een wimpel van zilver is bevestigd. Verleend 3 September 1931. De beide helften van het schild vertonen de wapens van resp. de geslachten De Milne en Van Baersdonck, die in de historie van Grubbenvorst een invloedrijke rol speelden.

30. Gulpen. In goud de H. Petrus met gelaat en handen van natuurlijke kleur, haar en baard van zilver, om het hoofd een nimbus van goud en gekleed in een toga van zwart, houdende in de linkerhand een Evangelieboek van goud met snede van rood, en een sleutel van zwart in de rechterhand, welke laatste rust op een vóór de heilige geplaatst schildje *) van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud ('s-Hertogenrade). Verleend 23 April 1889.

31. Haelen. Doorsneden: I in goud drie posthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1; II in rood

een omgewande leeuw van zilver, getongd van goud en gekroond met een vijfbladige kroon van hetzelfde. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 3 juli 1950. (Het opmerkelijke is in dit wapen, dat de vroegere gemeente Buggenum (thans Haelen) dezelfde elementen in het wapen voerde, echter op een gedeeld schild.)

32. Heel en Panheel. In blauw het borstbeeld van de H. Helena, van goud, rechtsgewend en van terzijde gezien. Schildhouder: de H. Lambertus in bisschoppelijk gewaad, linksgewend ter rechterzijde van het schild staande en dit met de linkerhand vasthoudend; in de rechterhand de kromstaf, staande op een grond, alles van goud. Verleend 21 April 1819.

33. Heer. In rood rechts de H. Servatius, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, de beide handen voor zich uitgestrekt houdende, met nimbus, mijter en misgewaad, alles van goud; links de H. Petrus met nimbus van goud, het gelaat en de geketende handen van natuurlijke kleur, gekleed in Romeinse toga van goud en in de rechterhand voor zich opgeheven houdende een sleutel van hetzelfde, steunende met de linkerhand op een tussen hem en de H. Servatius geplaatst schild van zilver, beladen met een dubbele rijksadelaar van zwart, gekroond, gebekt en geklauwd van goud; op de borst van de adelaar een schildje van rood, beladen met een sleutel van goud; alles op een grond van groen. Verleend 13 April 1889.

34. Heerlen. In goud de Heilige Pancratius met gelaat en handen van natuurlijke kleur, in een van zilver geboord kleed van blauw, een gloriering van goud om het hoofd en een zwaard van zilver in de rechterhand, steunende tegen de rechterschouder, met de linkerhand houdend een voor hem geplaatst schild van zilver, beladen met een leeuw van zwart, gekroond, getongd en genageld van goud. Verleend 1 November 1867. Dit is het wapen zoals de officiële registers het (nog) interpreteren. Het gemeentebestuur laat echter (wat heraldisch ook juist is) het gouden hoofdschild weg. De beschrijving wordt dan

aldus: in zilver een ~~zwart~~ leeuw van zwart, gekroond, getongd en genageld
van goud. ^{Als} Schildhouder staat achter het wapen de H. Pancratius, ^{met gelaat en handen van nat. kleur} in een van
zilver geboord kleed van blauw, een glorie ring van goud om het hoofd en een
zwaard van zilver in de op het schild steunende rechterhand. We nemen dit
wapen op in een der volgende series, nl. op nr. 52 i.p.v. het vervallen wapen van
Maasniel.

35. Helden. In blauw de H. Lambertus in bisschoppelijk gewaad, houdende in de linkerhand een zwaard en palmtak, in de rechterhand de kromstaf, alles van goud. Verleend 28 September 1867.

36. Herten. Gedeeld: I in rood de aartsengel Michaël, met gelaat, armen, handen ~~in~~ ^{en benen} en benen van natuurlijke kleur, gevleugeld van zilver, gekleed in wapenrok van goud en beenplaten van zilver, afgezet met goud, de linkerhand houdend aan een zwaard van zilver, bevestigd aan een gordel van goud; staande op een draak van groen met klauwen en tanden van natuurlijke kleur, en houdende in de rechterhand een kruisstandaard van goud, uit welks top bliksemstralen van hetzelfde omhoogschieten; II gevierendeeld: 1 en 4 in zilver een lelie van rood; 2 en 3 in zilver drie dwarsbalken van blauw (*van Vlodrop*). Verleend 3 Augustus 1896.

37. Heythuizen. In blauw de H. Nicolaas, kerkpatroon, houdende in de rechterhand de kromstaf en in de linker een boek, staande op een losse grond, vergezeld ter rechterzijde van drie paalsgewijs geplaatste rozen, ter linkerzijde van een schildje en twee rozen, één roos boven en één beneden het schildje, alles van goud; het schildje beladen met drie horens van blauw, geplaatst 2 en 1 (*Horn*). Bevestigd 8 December 1819.

38. Hoensbroek. In blauw de H. Johannes, Evangelist, van goud met een glorie ring van hetzelfde, voor zich houdende een schild van zilver, beladen met vier dwarsbalken van rood, over alles heen een leeuw van zwart, gekroond, getongd en genageld van goud. Verleend 17 Augustus 1858.

*) In meerdere wapens komt zo'n afzonderlijk schildje voor. Bij eventuele uitvoering diene men er wel rekening mee te houden, dat zo'n schildje dezelfde vorm moet hebben als het hoofdschild. Men zie er alle voorbeelden in deze serie maar op na. Zelfs dat in de wapperende mantel van Sint-Maarten (Gronsveld) ontkomt niet aan deze regel! (*Overigens is in dit laatste*

wapen St. Maarten eigenlijk de schildhouder van het oorspronkelijke wapen van Gronsveld.)

39. Horn. In goud drie posthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1. Verleend 23 Oktober 1896.

40. Horst. In goud drie dwarsbalken van zwart. Verleend 19 Augustus 1890. Dit is oorspronkelijk het wapen van het geslacht van Mierlaer.

41. Hulsberg. Gedeeld: I in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud (*Valkenburg*); II in goud een uit de schildpunt oprijzende berg van groen, getopt met een hulstakje van natuurlijke kleur (sprekend embleem).

Achter het schild staande en met de linkeronderarm daarop rustende, de figuur van de H. Clemens, paus en martelaar, gekleed in pauselijk gewaad, het hoofd gedekt met de tiara, alles van natuurlijke kleur¹⁾, om de hals dragende aan een koord van goud een anker van zwart, en houdende in de rechterhand de pauselijke kruis staf. Verleend 19 December 1931.

42. Hunsel. Doorsneden: I weer gedeeld: 1 gedwarsbalkt van goud en rood van tien stukken; 2 in goud drie posthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1 (*Horn*); II in goud een dubbele adelaar van zwart, gebekt, getongd en geklauwd van rood. Vastgesteld 22 December 1952.

43. Itteren. In rood Sint Maarten met gelaat, handen, linkerarm en het zichtbare deel van het linkerbeen van natuurlijke kleur, gekleed in wapenrok en brodequins²⁾ van rood, met mantel en helm van goud, houdende in de linkerhand een zwaard van zilver met gevest van goud; zittende op een paard van zwart, getuigd van goud en vergezeld van een vóór het paard knielende, naakte bedelaar, omgord van zwart; alles geplaatst op een terras van groen, op de voorgrond waarvan een schuinsrechts gericht schildje geplaatst is van rood, beladen met een leeuw van zilver (*Heinsberg*). Verleend 19 Juli 1890.

44. Jabek. Gedeeld: I in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver, en een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1 (*Huyn van Amstenrade*); II in goud de H. Gertrudis van Nivelles, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud; dragende het gewaad van abdis van zwart, houdend in de linkerhand een kromstaf van goud met kromming van zwart, tegen welke staf drie muisjes van zilver achter elkaar opklimmen. Verleend 9 Mei 1889.

45. Kerkrade. In goud de H. Lambertus, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed in een pluviale van rood met een mantelkrans van goud, waaronder een albe van zilver, houdend in de rechterhand een zwaard van hetzelfde, dat tegen de rechterschouder

rust, in de linkerhand een kromstaf van goud, het hoofd gedekt met een mijter van rood, afgezet met goud; de heilige ten halve lijve oprijzende van achter een schild van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, getongd en genageld van goud (*'s Hertogenrade*); achter het schild schuingekruist twee pikhouwelen van zwart. Verleend 26 Februari 1887.

46. Kessel. Gedeeld: I in ruitenkruis van rood, gevormd door vijf *aanstotende* ruiten (*Kessel*); II in rood de H. Maagd Maria, dragende het kind Jezus op de linkerarm en houdende een scepter van goud in de rechterhand opgeheven; de Maagd en het Kind beiden met gelaat en handen van natuurlijke kleur en beiden om het hoofd een nimbus van goud, Maria bovendien gekroond van hetzelfde, en gekleed en gesluierd van blauw, aan de hals afgezet met goud; het Kind gekleed van zilver, eveneens aan de hals afgezet met goud, de rechterhand opgeheven houdende, en dragende in de linkerhand een wereldbol van blauw, met beslag van goud. Verleend 1 Oktober 1898.

47. Klimmen. Gevierendeeld: I en IV in blauw negen lelies van goud, geplaatst in drie rijen van drie; II en III in goud een dubbele

adelaar van zwart, getongd en geklauwd van rood, overtopt door een keizerlijke kroon van goud, de beide koppen omgeven door een aureool van hetzelfde; over alles heen een hartschild van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud. Het schild gesteund door de er achter geplaatste figuur van de H. Remigius, staande op een grasgrond, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd gedekt door een mijter van zilver, met kruis en omboordsel van goud en omgeven door een nimbus van hetzelfde; gekleed in bisschoppelijk gewaad van zilver waarover een pallium van hetzelfde, versierd met kruisjes van goud. In de opgeheven rechterhand de heilige ampulla van goud, waarboven de legendarische duif van zilver; in de linkerhand een kromstaf van goud. Verleend 24 December 1903. (Het gevierendeelde wapen is dat der voor-

malige Benedictijner abdij van St. Remigius, van Reims, die reeds in de 9de eeuw goederen en grondrechten in Klimmen bezat; het hart-schild is weer het herhaaldelijk in de Limburgse gemeentewapens voorkomende blazoën der Heren van Valkenburg.)

48. Limbricht. In rood drie kepers van goud. Het schild gelegd op een dubbele adelaar van zwart, getongd van rood, gebekt en geklauwd van goud.

Verleend 21 juli 1749.

Dit wapen is ontleend aan dat van de eerste heren Van Limbricht, terwijl de adelaar op de vrje rijkheerlykheid duidt die Limbricht eertyds vormde.

- 1) De tiara is van zilver met gouden kroonrepen.
- 2) Brodequins: beenplaten, scheenbeschermers.

LIMBURG, SERIE VI

49. Linne. Doorsneden; I in blauw St. Maarten, gekleed en gehelmd van zilver en gehuld in een van hermelijn gevoerde mantel van hetzelfde, gezeten op een paard van zwart, getuigd van zilver en gaande over een grond van hetzelfde; met een zwaard van zilver met gouden gevest snijdt de heilige een stuk van zijn mantel af voor de naast hem gaande, naakte bedelaar van natuurlijke kleur, omgord van zilver; II weer gedeeld: 1/ in blauw een omgewende, dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd en genageld van rood; 2/ in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood. Verleend 3 Augustus 1896.

50. Maasbracht. Gedeeld; I in rood een Sint-Andrieskruis van zilver, vergezeld van twaalf *berkruiste kruisjes*¹⁾ van goud, in elk kanton drie; II in goud de H. Gertrudis van Nivelles, dragende het abdisgewaad van zwart, gelaat en handen van natuurlijke kleur, houdende in de linkerhand een kromstaf van goud met kromming van zwart, tegen welke staf drie muisjes van goud achter elkaar op klimmen. Verleend 9 Mei 1889.

51. Maasbree. Gedeeld; I in blauw een omgewend, gevleugeld hert van goud, tussen het gewei overtopt met een kruis van hetzelfde; II in rood een springend hert van goud; een schildhoofd van goud, beladen met een adelaar van zwart. Verleend 17 September 1853.

52. Daar het oorspronkelijk hier afgebeelde wapen van Maasniel is vervallen, plaatsen we hier in aansluiting op de beschrijving bij nr. 34, het wapen van Heerlen zoals dat, in heraldisch veel betere vorm dan het officieel geregistreerde, door de gemeente wordt gebruikt.

53. Maastricht. In rood een vijfpuntige ster van zilver. Schildhoudster: een achter het schild staande vrouwenfiguur, gelaat en handen van natuurlijke kleur, gevleugeld van zilver, gekleed van blauw met gordel van goud en staande op een grond van groen. Bevestigd 15 September 1819. *Het goud van de gordel is ~~het~~ in de bekening ~~aan~~ ~~aan~~ te duiden.*

54. Margraten. In zwart een getand kruis van goud, in elk kanton vergezeld van een merlet van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 13 September 1939.

55. Meerlo. In blauw de H. Johannes de Doper, omhangen met een kemelsharen kleed, houdend in de rechterhand een kruisstaf waar-

aan een wimpel, met de linkerhand een tegen hem opspringend lam strelend; vergezeld van de letter L ter rechter- en van de letter H ter linkerzijde, alles van goud. Verleend 7 November 1886.

56. Meerssen.²⁾ In groen de H. Remigius van zilver, ten voeten uit, in bisschoppelijk gewaad met kruisjes van goud, om het hoofd een nimbus van hetzelfde, houdende in de rechterhand de heilige ampulla van goud, waarboven een vliegende duif van zilver, in de linkerhand een kromstaf van goud. Ter weerszijden van de bisschop twee kleine schilden, het rechtse van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud; het linkse gevierendeeld: I en IV in blauw negen lelies van goud, geplaatst in drie rijen van drie; II en III in goud een dubbele adelaar van zwart, overtopt met een keizerlijke kroon van goud, om de beide koppen een aureool van hetzelfde; boven elk wapen een valk van zwart, de linkse omgewend; elke valk zittend op een achter elk schild omlopende tak van zilver; de beide takken komen uit de schildvoet en dienen tevens als staanplaats voor de H. Remigius. Verleend 16 Februari 1874.

57. Melick en Herkenbosch. Doorsneden; I in rood een dubbelstaartige leeuw van zilver; II in zilver een liggende hark van zwart, de steel naar links gewend. Verleend 14 September 1931. *De hark is hier een sprekend element.*

¹⁾ Daar deze figuurtjes, ondanks het feit dat het wapen met meerdere in deze serie reeds groter is getekend, in de reproductie wat nietig aandoen, zijn er als aanvulling bovenaan de plaat twee afzonderlijk bijgetekend ter verduidelijking.

²⁾ Dit is, tussen de vaak toch al tamelijk samengestelde Limburgse wapens, wel een overladen schild, waarbij kennelijk de bedoeling heeft voorgezeten om alles wat in de historie kerkelijk en burgerlijk in deze gemeente een rol speelde, toch maar vooral het volle pond te geven. Hoeveel eenvoudiger, ofschoon uiteraard nog zeer samengesteld, is het uit dezelfde elementen

1 Helas is er verzuimd

gevormde wapen van Klimmen (47) waar de H. Remigius is
op, maar achter het wapen is geplaatst als schildhouder.

LIMBURG, SERIE VII

58. **Merkelbeek**. Gedeeld I in rood een dubbelslangenkopkruis van zilver, waaroverheen een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1 (Huyn van Amstenrade); II in goud de H. Paus en Martelaar Clemens, rechts gewend, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, in pauselijk ornaat, bestaande uit een bovenkleed van rood, versierd met een pallium van zilver met kruisjes van zwart bezet, en een onderkleed van zwart. Op het door een nimbus omgeven hoofd draagt de heilige een tiara van rood met drie kroonrepen van goud; met de linkerarm houdt hij een bijbel van goud omklemd; aan zijn voeten ligt een anker van zwart. Verleend 22 September 1892.

59. **Meijel**. In blauw het beeld van St. Nicolaas van goud (aldus de beschrijving). St. Nicolaas wordt hier voorgesteld in de bekende legende, waarin hij drie aan stukken gesneden en daarna in een kuip gestopte kinderen tot het leven terugroept. Het is helaas niet duidelijk wat het kuipje links van de heilige te betekenen heeft (een gedetailleerde beschrijving ontbreekt). Bevestigd 28 Juli 1819.

60. **Montfort**. In blauw een kasteel met twee van kruisen voorziene, gekanteelde torens, staande op de top van een heuvel of berg, alles van goud. Verleend 5 Juli 1887.

61. **Mook en Middelaar**. Gedeeld I in rood de H. Lambertus, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd gedekt met een mijter en omgeven door een nimbus; gekleed in bisschoppelijk gewaad, alles van zilver; houdende in de rechterhand een kromstaf van zwart met kromming van zilver, en een lans, met steel van zwart en spits van zilver; de linkerhand steunende op een voor hem geplaatst schildje, zijnde gedeeld: I in blauw een omgewende dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde en getongd van rood; 2 in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood; II in blauw de H. Antonius-abt, omhangen met de kluizenarsmantel van zilver, voorzien van de Griekse letter T van rood, het hoofd omgeven door een nimbus van zilver, gelaat en handen van natuurlijke kleur; houdende in de rechterhand een geopend evangelieboek van rood, gesierd van goud, en in de linkerhand een staf met kruk van zwart; om zijn middel een gordel van hetzelfde en achter hem, aan zijn

voeten, een varken van natuurlijke kleur. Voet de heilige is een schildje geplaatst van rood, beladen met acht kringsgewijs geplaatste liliestaven *) van goud, in het midden bedekt door een schildje van zilver. Verleend 15 December 1890.

De rechterhelft (I) van dit wel zeer overladen wapen vormt het wapen van Middelaar, waarin weer is opgenomen het Gelderse wapen; het linkse deel is het wapen van Mook, waarin weer het blazoen van Kleef is vervat, terwijl de beide heiligen ~~wel~~ de kerkpatroons ~~zullen~~ zijn van beide dorpen. *Feitelijk hebben we hier dus twee wapens met hun twee schildhouders op één schild. Een dubbels heraldische overdrijving!*

62. **Munstergeleen**. Gedeeld I in blauw de H. Pancratius met gelaat, haar, handen en voeten van natuurlijke kleur, gekleed in een Romeinse toga van zilver, afgezet met boordsels van purper, aan de voeten sandaalriemen van hetzelfde, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, op de borst hangende de *bull*a van goud, aan een keten van hetzelfde, houdend in de rechterhand een opgeheven zwaard van zilver met gevest van goud; II in rood de H. Apollonia, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed in een gewaad van zilver, met sluier van hetzelfde; om het hoofd een nimbus van goud, houdende in de rechterhand een nijptang van zilver, in de linker een palmtak van groen. Een schildhoofd van goud is beladen met een dubbelslangenkopkruis van zwart (Sittard). Verleend 9 Augustus 1897.

63. **Nederweert**. Doorsneden van blauw en groen, met een golvende dwarsbalk van zilver over de doorsnijdingslijn. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 2 Januari 1919. *Dit wapen bedoelt een situatie te symboliseren in welke deze plaats vroeger onder de naam Meerfelt (moerassig land) verkeerde, waarbij de golvende dwarsbalk de erdoor stromende Leubeek voorstelt*

64. **Neer**. In goud een Gotische kerk met een van drie vensters voorziene middentoren en twee kleinere zijtorens, alles van rood, gevoegd van zwart, elke toren overtopt door een kruisje van rood; in het roosvenster boven

de ingang een hartschild van goud, beladen met drie posthoorns van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1. Verleend 1 Augustus 1896.

65. Nieuwenhagen. In zilver een als een haag voorgestelde, verlaagde dwarsbalk van groen, vergezeld van een dubbelstaartige halve leeuw van rood, gekroond en genageld van goud en uitkomende van de dwarsbalk. Verleend 6 Augustus 1918.

66. Nieuwstad. Doorsneden I in blauw, bezaaid met staande blokjes van goud, een leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van rood; II in zilver drie geplante elzebomen van groen op een grond van hetzelfde. Verleend 10 April 1924.

67. Noorbeek. Gedeeld I in rood een adelaar van zilver; II gedwarsbalkt van zilver en blauw van tien stukken, over alles heen een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond, getongd en genageld van goud. Verleend 10

~~December 1941.~~

Schild ge-

dekt met een dribladige kroon van goud met twee parels. Verleend 10 December 1941.

68. Nuth. Gedeeld I in zilver een schuinbalk van rood, vergezeld van zes zoomsgewijs geplaatste merletten; II in rood een sleutel van goud. Achter het schild staande, de figuur van de H. Bavo in wapenrusting, waarover een van voren openhangende mantel van rood met boordsels van goud, gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd gedekt door een hoed zonder rand van zwart, houdende in de op het schild rustende rechterhand een zwaard van zilver met gevest van goud, op de linkerhand dragende een valk van natuurlijke kleur, gekapt van goud. Verleend 13 Juni 1938.

De sleutel herinnert aan de vroegere gemeente Vaesrade die in 1721 aan Nuth werd toegevoegd en welke plaats voordien tot het kapittel van St. Servaas te Maastricht behoorde, wat wordt verzinnebeeld door de zg. bisschopsleutel.

De andere wapenhelft is het blazoen van het geslacht van Eynatten, dat gervinnetijd de heerlijkheidsrechten te van Nuth bezat. De H. Bavo is de kerkpatroon.

*) Deze figuur noemt men ook wel karbonkel.

LIMBURG, SERIE VIII

69. Obbicht en Papenhoven. In blauw, onder een dubbele gotische nis van zilver, rechts: de H. Maagd Maria van natuurlijke kleur, met kleed, kroon en nimbus van goud, dragende op de linkerarm het kind Jezus van natuurlijke kleur, met kleed en nimbus van goud, houdende in de linkerhand een wereldbol van hetzelfde; links: de H. Willebrordus van natuurlijke kleur, met kleed, mijter en nimbus van goud, houdende in de rechterhand het model van een kerk en in de linkerhand een kromstaf van hetzelfde; aan de middenpijler van de nis, hangend aan een koord van rood, een schuingeplaatst schildje van goud met een schildhoofd van hermelijn (geslacht Van der Donk). Verleend 21 November 1888.

70. Ohé en Laak. In blauw de H. Anna, staande op een losse grond, alles van goud. Verleend 21 April 1819.

71. Oirsbeek. Gedeeld; I in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver, met een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1 (Huyn van Amstenrade); II in blauw de H. Lambertus, rechtsgewend, met gelaat en handen van natuurlijke kleur, in bisschoppelijk gewaad, het hoofd gedekt door een mijter en omgeven door een nimbus, alles van goud; in de linkerhand houdende een kromstaf van zwart met kromming van goud, en een lans, gesteeld van zwart en gespist van goud, alles op een grond van groen. Verleend 9 Mei 1889.

72. Ottersum. Gedeeld; I in blauw de H. Johannes de Doper van natuurlijke kleur, gehuld in een schapevacht van hetzelfde, houdend in de linkerhand een kruisstaf van goud, en dragend voor de borst op de rechterarm een Agnus Dei van hetzelfde in een nimbus van zilver; II in goud een Sint-Andrieskruis van rood, vergezeld van vier droogscheerderscharen van hetzelfde, één in elk kanton. Verleend 13 November 1896.

73. Posterholt. Gedwarsbalkt van zes stukken van zilver en blauw. Schild gedeekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 25 januari 1955.

Ontleend aan 2 kwartieren van het wapen van Vlodrop, met welke plaats Posterholt een parochie en schepenbank heeft gevormd.

74. Roermond-Maasniel.

Doorsneden: I in blauw een dubbelstaartige klimmende *) leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd en genageld van rood; II in zilver een leeuw van rood. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels. Verleend 10 Maart 1941.

75. Roggel. In blauw het beeld van Sint-Petrus, houdend in de rechterhand een sleutel, in de linkerhand een opengeslagen boek, staande op een grond, alles van goud. Bevestigd 15 Juli 1818.

76. Roosteren. In blauw het beeld van de H. Jacobus de Meerdere, met de rechterhand waarin hij een palmtak houdt, steunend op een zwaard, en in de linkerhand een staf dragend, waaraan een kruikje hangt; de heilige staande op een losse grond, alles van goud. Verleend 21 April 1819.

77. Schaesberg. In zilver de H. Fredericus, van natuurlijke kleur, gekleed in een mantel van rood, omzoomd van goud en een onderkleed van zilver, gesierd van goud; het hoofd gedekt door een bisschopsmijter van zilver, omzoomd en met een kruis van goud, houdend in de rechterhand een kromstaf van goud en in de linker een opengeslagen boek van zilver; de heilige ten halven lijve oprijzend achter een schild, zijnde gevierendeeld: 1 en 4 in zilver drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1, in het kwartierhoofd vergezeld van een barensteel van blauw met drie hangers; 2 en 3 in goud een hertengewei van groen. Verleend 28 Juni 1869.

78. Schimmert. Gedeeld; I/ in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en geklauwd van goud (heerlijkheid Valkenburg); II/ gevierendeeld: 1 en 4 in blauw negen leliën van goud, geplaatst in drie rijen van drie; 2 en 3 in goud een dubbele adelaar van zwart, getongd en geklauwd van rood, de beide koppen omgeven door een aureool van goud; de adelaar overtopt door een keizerlijke kroon; in een over de delingslijn geplaatst hartschild van rood de H. Remigius, staande op een losse grasgrond van groen, gelaat en handen van natuurlijke kleur, gekleed in bisschoppelijk gewaad

van goud, waarover een pallium van zilver, gesierd met kruisjes van goud, het hoofd gedekt door een mijter en omgeven door een nimbus, beide van goud; in de opgeheven rechterhand houdende de heilige ampulla van hetzelfde, waarboven een schuinslinks omlaag vliegende duif van zilver; in de linkerhand een kromstaf van goud. Verleend 8 februari 1897.

79 Schinnen. Gevierendeeld: I in goud de H. Dionysius, gekleed in witte tunica, waarover een toga van rood, houdend in beide handen zijn afgesneden hoofd; gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud; II geschakeerd van goud en blauw in zeven rijen, elk van zes vakken en een vrijkwartier van goud, beladen met een valk van natuurlijke kleur (*Heren van Schinnen*); III in zilver een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood, gekroond van goud; IV in rood de H. Gertrudis, abdis van Nivelles, gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, gekleed in een kloostergewaad van wit, waaroverheen een mantel van zwart, houdend in de rechterhand een abbatiale staf van goud, waarlangs drie muizen van natuurlijke kleur opklimmen, in de linkerhand een geopend boek van goud. Verleend 7 juli 1897.

80 Schinveld. Gedeeld: I in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver, met een hartschild van hetzelfde, beladen met drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1 (*Huyn van Amstenrade*); II in blauw de H. Eligius, met nimbus van goud, mijter en bisschoppelijk gewaad van zilver, gelaat en handen van natuurlijke kleur, houdend in de rechterhand een hamer van zwart, in de linkerhand een kromstaf van hetzelfde met kromming van zilver. Verleend 9 mei 1889.

81 Sevenum. Van groen, met een schildhoofd van hermelijn en een hartschild van goud, beladen met twee dwarsbalken van rood. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 22 maart 1941.

*) Deze aanduiding, die ongebruikelijk is, omdat dit de normale stand van een leeuw wordt geacht te zijn, wordt hier gebruikt om te voorkomen dat men de leeuw als „gaande” zou afbeelden, waartoe de vorm van de beschikbare ruimte gemakkelijk aanleiding kan geven.

LIMBURG, SERIE IX

82. Simpelveld. In blauw een paal van zilver. Het schild vastgehouden door de daarachter staande H. Remigius, gekleed in alba van zilver, waaroverheen een kazuifel van rood met boordsels van goud; gelaat, handen, haar en baard van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud en gedekt door een mijter van zilver, geboord van goud en beladen met een kruisje van hetzelfde; in de opgeheven rechterhand een ampulla van goud omhoog houdend, waarboven

een schuinslinks geplaatste, omlaag vliegende duif van zilver; in de linkerhand een kromstaf van goud houdend. Verleend 6 april 1907.

83. Sint Odiliënberg. Doorsneden: I in goud een leeuw van rood; II in blauw drie vijfbladen van zilver met harten van goud, geplaatst 2 en 1. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 2 mei 1939.

84. Sittard. In blauw acht slangenkoppen van goud. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Bevestigd 20 oktober 1819. (Van der Laars beeldt dit af als een dubbel slangenkopkruis; volgens zijn toelichting vertoonden de oudste stadszegels een krulkeruis (waarbij elke arm eindigt in twee krullen), terwijl het in de 15e eeuw een slangenkopkruis werd. Onze tekening is, zij het meer gestyleerd, ontleend aan de officiële afbeelding van 1819, waarbij feitelijk het kruis is gevierendeeld en de delen door een smalle strook van het veld van elkaar zijn gescheiden. De juistheid van het wapen is niet geheel zeker.

85. Slenaken. In blauw een gegolfde schuinbalk van zilver, van boven vergezeld van een gouden patriarchaal kruis op voetstuk, ~~van ge-~~ heel van goud, van onderen van een vijfpuntige ster van zilver; ~~met~~ een vrijkwartier van goud, beladen met een dubbele adelaar van zwart. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parels en gehouden door de H. Remigius, (voor beschrijving hiervan zie Simpelveld.) Dit wapen is

een ontwerp van K. Sierksma, terwijl samensteller dazes het genoeg had, de intenties van de ontwerper in beeld te mogen brengen. De schuinbalk stelt het riviertje de Gulp voor, het kruis en de ster symboliseren de beide dorpen waaruit de gemeente bestaat (Slenaken en Hoogcruts). Het kruis herinnert bovendien aan het vroegere bestaan van een vermaard klooster van de weinig bekende orde der Sepulchrijnen, het vrijkwartier aan de Rijkshooftheid die Slenaken oorspronkelijk was. De H. Remigius beschut, is de patroonheilige van de parochiekerk ter plaats. Hoewel nog niet officieel bevestigd, is dit wapen ter goedkeuring aan H.M. de Koningin voorge dragen.

86. Spaubeek. In goud de H. Laurentius, gelaat en handen van natuurlijke kleur, dragend een opperkleed van rood, gesierd van goud, over een onderkleed van zwart; het hoofd omgeven door een nimbus van goud, houdend in de rechterhand, aan een lint van rood en goud, het wapenschild der vroegere Graven van Geleen, zijnde gevierendeeld, I en IV in rood een dubbel slangenkopkruis van zilver; II en III in zilver drie koeken van rood, geplaatst 2 en 1; in de linkerhand een rooster van zwart. Verleend 5 November 1890.

87. Stein. In rood de H. Martinus van goud, gelaat en handen van natuurlijke kleur, gezeten op een paard van zwart, ~~getongd~~ van V goud; houdend in de opgeheven rechterhand een zwaard van zilver met gevest van goud, in de linkerhand een slip van zijn mantel; naast het paard loopt een naakte bedelaar van natuurlijke kleur, de lendenen omgord van zwart, alles op een grond van groen, waarvoor zich bevindt een schuin geplaatst schild van goud, beladen met zeven ruiten van rood, ge-

V = ~~getongd~~ = getuigd

II De beschrijving van het wapen van de gemeente Slanaken,
thans officieel verleend, luidt als volgt:

05 Slanaken. In zilver een golvende schuinbalk van blauw,
aan de bovenzijde vergezeld van een dubbelarmig
kruis en aan de onderrand van een bol, beide
van rood; en een schildhoek van goud, beladen
met een dubbele adelaar van zwart. Schild aan
de achterzijde vastgehouden door de H. Remigius,
van voor gemien, gekleed in alba van zilver, waar-
overheen een karnifel van rood met boordels van
goud; gelaat, handen, haar en baard van natuurlijke
kleur, het hoofd gedeekt door een mijter van zilver
geboord van goud en beladen met ^{een} kruisje van ~~zilver~~
~~zelfde~~ en omgeven door een nimbus van goud, hou-
dend in de opgeheven rechterhand de heilige ampulle
van goud, waarboven een vliegende drief van zilver,
en in de linkerhand een bisschopsstaf van goud.
Verleend 4 december 1962. — (Dit wapen is een
door de Hoge Raad van Adel enigzins gewijzigd
ontwerp van de Hvr K. Sierksma. Samensteller dier
had het gevoegen, het wapen ~~was~~ naar de ^{verstreeke} ~~verstrekte~~
gegeven te mogen likenen.)

Wilt u het zo tussen de overige beschrijvingen plaatsen?
OP.

plaatst 3, 3 en 1. (Dit schild vormt het wapen van de oudste *Heren van Stein*). Verleend 13 April 1890.

88. Stevensweert. Doorneden ^{z:} I in rood, bezaaid met staande blokjes van zilver, een uitkomende dubbelstaartige leeuw van hetzelfde, gekroond van goud; II in blauw vier korenaren van goud, twee aan twee geplaatst in de vorm van twee omgekeerde kepers. Verleend 26 November 1897. (Het bovenste deel vormt het wapen der voormalige *Heren van Pietershem*, ~~het~~ *het onderste deel slaat*

op de graanbouw als voornaamste middel van bestaan.)

89. Stramproy. Gedeeld ^{z:} I in rood een kasteel van zilver met drie torens, geopend van het veld²⁾, elke toren getopt door een windvaan van goud, de vanen linksgewend; II in zilver de H. Willebrordus, gedekt met een mijter, afgezet van goud, gekleed in bisschoppelijk gewaad van zwart waarover een misgewaad van rood, afgezet van goud, gelaat en handen van natuurlijke kleur, houdend in de linkerhand een kruis staf van goud en in de rechterhand een model van een kerk, van natuurlijke kleur. Verleend 29 Juni 1894.

90. Susteren. In rood, omzoomd van goud, twee vrouwenfiguren van zwart, tot kniehoogte afgebeeld; houdende beiden in de linkerhand een vogel; voorts in de rechterhand: de rechtse figuur een rozenkrans, de linkse een palmtak, alles eveneens van zwart; de beide figuren vergezeld van twee penningen van goud, waarvan een in het schildhoofd, de ander in de schildvoet.³⁾ Bevestigd 8 November 1820. (De twee figuren zouden twee gezusters voorstellen, die aldus een sprekend embleem vormen.)

91. Swalmen. In groen een schildhoofd van hermelijn, beladen met een barensteel van rood, en een vrijkwartier, zijnde gedeeld: I in blauw een omgewende dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd en genageld van rood; II in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood. (Dit vrijkwartier bevat het wapen van de provincie Gelderland.) Schildhouder: de achter het schild staande H. Lambertus, die het met de linkerhand vasthoudt, het hoofd omgeven door een nimbus en gedekt door een mijter, beide van goud; gekleed in een bisschoppelijk dalmatiek van rood, waaroverheen een superhumerale van goud, in de rechterhand houdende een kromstaf van goud. Verleend 19

Augustus 1911.

De heerlijkheid Swalmen en Asselt behoorde ± 1300 aan het geslacht Swalmen, van welks wapen dat van de gemeente is afgeleid. De opperheerschappij was in handen van de Graaf van Gelder, waaraan het vrijkwartier herinnert.

92. Tegelen. Doorsneden ^{z:} I in rood Sint Maarten, gedekt met een gepluimde helm, gekleed in wapenrok met brodekijnen (beenplaten), alles van goud, en gehuld in een mantel van zilver; gezeten op een paard van natuurlijke kleur, getuigd van goud, gaande over een grasgrond van groen; met een zwaard van zilver in de rechterhand snijdt hij een stuk van zijn mantel af voor de naast het paard staande bedelaar van natuurlijke kleur, die om de lendenen een gordel en tas, beide van zwart, draagt; II in goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood (*Gulik*). Verleend 11 December 1896.

93. Thorn. In blauw, bezaaid met sterren

van goud, de aartsengel Michaël, gelaat en handen van natuurlijke kleur, gevleugeld van goud, gekleed in een maliënkolder van zilver, een rood geklauwde draak van groen vertrappend en dodend, houdend in de rechterhand een kruisvormige lans van goud, waaruit bliksemstralen van zilver neerschieten; in de linkerhand aan een lint van rood een klein schild van goud, beladen met een adelaar van zwart (*abdij Thorn*). Bevestigd 17 Februari 1882.

94. Ubach over Worms. Gedeeld: I in blauw een leliescepter van goud; II in goud drie palen van blauw en een schildhoofd van rood; over de delingslijn een smalle golvende paal van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Bevestigd 20 November 1931.

1) Totnogtoe de enige wapenfiguur van die naam die we in de Nederlandse Gemeentewapens tegenkomen. In de heraldiek treft men aan het drieblad (een variatie op het klaverblad, met puntige blaadjes en zonder steel). De beide andere, het vier- en vijfblad, zijn overeenkomstig hun naam samengesteld en eveneens zonder steel.

2) Heraldische term om uit te drukken dat de poortopening de kleur van het schild heeft, in dit geval dus rood.

3) De zoom, noch de penningen worden in de beschrijving van 1820 genoemd. Ze zijn echter op de afbeelding zó duidelijk geplaatst, dat opnemen in de beschrijving ons alleszins verantwoord voorkomt.

95. Ulestraten. In blauw de H. Catharina, met gelaat, hardos en rechterhand van natuurlijke kleur, gekroond van goud, gekleed in een gewaad van hetzelfde, staande op een grond van groen, met de rechtervoet geplaatst op het ter neder liggende lichaam van Keizer Maxentius, gekleed van zwart, gekroond van goud en in de linkerhand een scepter houdend van hetzelfde; de heilige heeft een met pinnen bezet rad van zilver aan haar linkerzijde, in de rechterhand een ontbloot zwaard van zilver met gevest van goud en naar beneden gerichte punt dragende, in de linkerhand een van goud gekroond schild, zijnde gedeeld: I gedwarsbalkt van zilver en rood van acht stukken, waaroverheen een dubbelstaartige leeuw van zwart, gekroond, getongd en genageld van goud (familie *Hoensbroeck*); II gevierendeeld: 1 en 4 in rood een kruis van goud; 2 en 3 in goud een leeuw van rood (*Aspremont-Lynden-Reckhem*). Verleend 13 April 1889.

Dit wapen herinnert min of meer realistisch en zeker *niet* op symbolische wijze aan de legende, volgens welke in het jaar 306 of 307 Catharina onder Keizer Maxentius gemarteld zou zijn. Zij werd, wegens haar succesvolle evangelische arbeid, door Maxentius veroordeeld om met een uit vier met scherpe pinnen bezette raderen bestaand folterwerktuig gemarteld te worden, wat door een engel die het werktuig vernielde, verhinderd werd. Zij werd daarna echter onthoofd.

Een *symbolisch veel betere* interpretatie ^{is te} hebben ~~we destijds kunnen~~ zien in de linkerhelft van het wapen van Noorddijk (Gr.).

96. Urmond. In goud een leeuw van zwart, getongd en genageld van rood, waaroverheen een keper van blauw. Verleend 14 Januari 1936.

97. Vaals. In rood de H. Lambertus in bisschoppelijk ornaat van goud en gedekt door een mijter van hetzelfde, gelaat en handen van natuurlijke kleur, houdend in de rechterhand een kromstaf en een lans, beide van goud; met

zijn linkerhand steunt de heilige op een vóór hem geplaatst schildje van zilver, beladen met een dubbelstaartige leeuw van rood, getongd en genageld van goud (*'s-Hertogenrade*); alles staande op een grond van groen. Verleend 24 Juni 1890.

Valkenburg-Houthem.
98. *Valkenburg.* In blauw, bezaaid met penningen van goud, een op een rots staande burcht van rood; op de burchttoren een omge-

wende valk, aan de voet van de burcht rechts twee valken, alle drie van goud. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Bevestigd 15 September 1819. Ook dit is weer een sprekend wapen (*Valken-burcht*).

99. Venlo. In blauw een halve leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd van rood, vergezeld van een afgebroken dubbele staart ter linkerzijde, en onder van een ankerschacht met twee bladen, de schacht van boven voorzien van twee kettingschalmen, alles van goud. Het schild vastgehouden door twee gehelmde en geharnaste figuren ¹⁾, ~~een rode ban-~~
gesjerpt van oranje,

~~delier dragend over het harnas~~, beiden houdende in de vrije hand een lans, aan de punt voorzien van een vaan van purper, aan de *broekzijde* ²⁾ waarvan het gemeentewapen weer voorkomt; de vanen toegewend. Het geheel geplaatst op een grond van groen. Bevestigd 15 September 1819.

100. Venray. Doorsneden: I in zilver twee gekruiste sleutels van zwart, waaroverheen een schildje, zijnde gedeeld: 1 in zilver een gekroonde, afgerukte slangenkop van zwart; 2 in zwart een wassenaar van zilver; II in blauw een door een bijenzwerm omgeven bijenkorf, alles van goud, staande op een grond van groen. Bevestigd 3 Maart 1851.

101. Vlodrop. Gevierendeeld: I en IV in zilver drie dwarsbalken van blauw en een *kwartierzoom* van rood; II en III in zilver een liele van rood; over alles heen een hart-schild van blauw, bezaaid met staande blokjes van goud en beladen met een leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van rood (*Nassau*). Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 2 April 1919.

102. Voerendaal. Gedeeld: I in goud de H. Laurentius, staande op een losse grasgrond, gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd omgeven door een nimbus van goud; gekleed in een toga van zilver, waarover een met goud afgezette diaconale tunica van rood; in de rechterhand houdende een rooster van zwart, in de linkerhand een evangeliarium van goud; II in zilver een dubbelstaartige leeuw van rood, gekroond en genageld van goud (*Valkenburgh*). Verleend 13 November 1896.

103. Wanssum. In rood een paal van blauw, beladen met vier schildjes van zilver; en een schildhoofd van goud. Dit is geen officieel bevestigd wapen, doch dat der voormalige heerlijkheid Wanssum en onspronkelijk zelfs dat van het geslacht Cocq van Haefken, (zie b.v. gemeenten Haafken, Waardenburg, Opheem), maar dan sterk verbasterd.

104. Weert. In zilver een keper van blauw. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Bevestigd 9 September 1918.

105. Wesse. In groen, bezaaid met takjes van wishout van goud¹⁾, de H. Medardus van zilver, gelaat en handen van natuurlijke kleur, het hoofd gedekt met een mijter van zilver, dragend in de rechterhand een vlamvend hart van rood en in de linkerhand een kromstaf van goud, alsmede aan een lint van rood en goud een schildje van goud, beladen met drie horens van rood, beslagen van zilver, geplaatst 2 en 1 (Horne). Verleend 5 November 1889.

106. Wittem. In zilver een uitgeschulpt kruis van blauw (van Cosselaer-Wittem). Verleend 27 Januari 1897.

107. Wijlre. In goud een dubbele adelaar van zwart, gebekt, getongd en geklauwd van rood, overtopt door een vijfbladige kroon van goud. Verleend 7 December 1896.

108. Wijnandsrade. In zilver de H. Stephanus van natuurlijke kleur, in een monniksgewaad van bruin en een gloriering van goud om het hoofd, houdend een bloem in de linker- en een vrucht in de rechterhand, beide van natuurlijke kleur, komende ten halven lijve uit een schild van rood, beladen met een keper van zilver. Bevestigd 10 Augustus 1868.

1) Deze figuren worden officieel niet nader omschreven, maar zijn vermoedelijk van natuurlijke kleur, evenals de lansen (ijzerkleur, staalkleur).

2) De naar de vlaggestok (in dit geval de lans) gekeerde zijde van de vaan.

3) Afgerukt: dit wordt aangeduid door de plaats waar het betreffende deel aan het lichaam heeft gezeten flardig en rafelig af te beelden.

4) Deze takjes zouden een zinspeling op de naam van de gemeente zijn. (Wisheim)

N.B. In deze serie komen aanvullend behalve de gangbare heraldische kleuren, ook nog drie minder gebruikelijke voor, nl. paars, oranje en bruin.

